

EGZAMIN MATURALNY

JĘZYK UKRAIŃSKI

ZBIÓR ZADAŃ

Poziom podstawowy

Materiały pomocnicze dla uczniów i nauczycieli

Centralna Komisja Egzaminacyjna

2015

EGZAMIN MATURALNY

JĘZYK UKRAIŃSKI

Poziom podstawowy

ZBIÓR ZADAŃ

Materiały pomocnicze dla uczniów i nauczycieli

Centralna Komisja Egzaminacyjna

2015

Autor zadań

dr Paulina Olechowska

Redakcja

dr Svitłana Romaniuk

Opracowanie techniczne

Bartosz Kowalewski

Wprowadzenie

Absolwenci szkół ponadgimnazjalnych z ukraińskim językiem nauczania obowiązkowo zdają egzamin maturalny z języka ukraińskiego. Niektórzy spośród maturzystów wybierają ten przedmiot dodatkowo w formule rozszerzonej. Zatem *Zbiór zadań z języka ukraińskiego* został przygotowany dla wszystkich uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy będą zdawać maturę oraz dla ich nauczycieli. Celem opracowania jest zaprezentowanie materiału ćwiczeniowego, który uczniom ułatwi ćwiczenie umiejętności sprawdzanych na maturze, a nauczycielom pomoże w procesie przygotowywania swoich wychowanków do egzaminu.

Opracowanie składa się z dwóch części. Pierwsza dotyczy egzaminu na poziomie podstawowym, druga – na rozszerzonym.

Zbiór zawiera zadania związane z tekstami: literackimi oraz nieliterackimi. Zakres treści i umiejętności sprawdzany zadaniami jest zgodny z zapisami w podstawie programowej języka mniejszości narodowej dla II etapu edukacyjnego (szkoła podstawowa), III etapu edukacyjnego (gimnazjum) i IV (szkoła ponadgimnazjalna).

Zadania sprawdzające odbiór tekstów nieliterackich i operacje na tekstach stanowią wiązki poleceń odnoszących się do załączonych tekstów nieliterackich. Są to teksty publicystyczne, popularnonaukowe oraz recenzje. Do zadań sprawdzających umiejętności wykonywania na tekście nieliterackim operacji dowodzących jego rozumienia na różnych poziomach dołączone zostały przykłady poprawnych odpowiedzi.

Przykłady zadań rozszerzonej odpowiedzi to tematy rozprawek problemowych związane z załączonymi tekstami epickimi i rozprawek interpretacyjnych dotyczących wiersza.

Część poświęcona maturze na poziomie rozszerzonym zawiera przykłady tematów do wypowiedzi argumentacyjnych. Egzamin maturalny z języka ukraińskiego w części pisemnej na poziomie rozszerzonym sprawdza umiejętność pisania własnego tekstu w związku z tekstem krytycznoliterackim, historycznoliterackim lub artykułem podejmującym ważne problemy związane z kulturą, językiem ojczystym, zamieszczonym w arkuszu lub dwoma tekstami literackimi zamieszczonymi w arkuszu.

Wierzimy, że proponowany zbiór zadań będzie pomocny uczniom w przygotowaniu się do egzaminu maturalnego z języka ukraińskiego, a nauczycielom w monitorowaniu zgodności przebiegu procesu nauczania z obowiązującą podstawą programową.

1. Zadania sprawdzające odbiór tekstów nieliterackich i operacje na tekstach

Przekształcanie tekstu i działania na tekście dotyczą różnych typów tych operacji.

1. Typy działań na tekście:

- wyciąg,
- wybór słów kluczowych i indeksowanie,
- plan tekstu (twórczy i odtwórczy),
- nicowanie tekstu,
- streszczanie,
- dekompozycja i gniazdowanie,
- transformacje,
- parafraza i trawestacja,
- adiustacja i korekta.

2. Charakterystyka wybranych działań na tekście i ocena ich przydatności w przygotowaniach do egzaminu

2.1. Wyciąg (ekscerpt) – to wybrany ze względu na szczególną wartość fragment obszerniejszego tekstu; może on stanowić tzw. złotą myśl lub być częścią zbioru cytatów. Polecenie testowe związane z tworzeniem wyciągów może wymagać od ucznia np. wyszukania w tekście nieliterackim cytatu, który ma walory literackie lub poetyckie i ma charakter sentencji.

2.2. Wybór słów kluczowych i indeksowanie – słowa kluczowe to słowa charakterystyczne dla danego autora lub wybranego tekstu (charakteryzują treść lub styl danego tekstu).

W zadaniach egzaminacyjnych konieczność wyszukania słów kluczowych może być związana z umiejętnością określenia tematu (problematyki) tekstu, określenia właściwości kompozycyjnych (np. miejsc strategicznych w tekście) lub stylistycznych tekstu (np. dostrzeżenia kolokwializmów).

2.3. Plan tekstu – inaczej: szkic, zarys, układ.

Plan może mieć charakter:

- **twórczy**: poprzedza powstanie tekstu (zwykle ma charakter roboczy, jest modyfikowany w czasie tworzenia tekstu),
- **odtwórczy**: przedstawienie istniejącego tekstu w sposób zwięzły (jest efektem analizy tekstu, jego przykładem może być spis treści).

Plany tekstu mogą mieć charakter **werbalny** (są zbudowane ze zdań, „pełniejsze”) lub **nominalny** (stworzone z równoważników zdań, są „uboższe”, bardziej skondensowane).

W praktyce egzaminacyjnej polecenie skonstruowania planu może badać umiejętności kompozycyjne (logiczne, twórcze) i analityczne (dekompozycyjne, interpretacyjne, np. odróżnianie informacji ogólnych od szczegółowych, istotnych od nieistotnych) uczniów. Konieczność konstruowania planu może sprawdzać także umiejętności językowe i stylistyczne ucznia (np. umiejętność dobierania właściwych pod względem gramatycznym i stylistycznym konstrukcji składniowych).

2.4. Nicowanie – tworzenie pytań, na które odpowiedzią są kolejne zdania tekstu; przenicowany tekst jest sekwencją pytań; może stanowić „plan w formie pytań”; pytania mogą mieć różny poziom szczegółowości (m.in. w zależności od objętości i charakteru tekstu).

W praktyce egzaminacyjnej zadania związane z koniecznością nicowania tekstu są rzadko spotykane ze względu na potencjalne trudności w ocenie rozwiązań. Nicowanie tekstu w wiązках zadań mogłoby być stosowane w odniesieniu do krótkich tekstów o charakterze informacyjnym.

2.5. Streszczanie– przekształcenie tekstu, które polega na znaczącym zmniejszeniu objętości tekstu przy równoczesnym zachowaniu jego sensu (głównej myśli). Streszczenie może dotyczyć różnych form wypowiedzi. Wykorzystywane jest w codziennej praktyce komunikacyjnej: streszcza się rozmowy, przeczytane artykuły, opowiadania o zdarzeniach, powieści, filmy itd.

Streszczenie tekstu powinno charakteryzować się m.in.:

- informacyjnym charakterem,
- małym rozczłonkowaniem poziomym,
- brakiem rozczłonkowania pionowego,
- formą podawczą,
- funkcją praktyczną,
- określonym poziomem uogólnienia (głębokości),
- średnim poziomem konwencjonalizacji.

Streszczenie może być tworzone metodą:

- skrótu,
- uogólniania,
- przekładu systemowego,
- opisu metatekstowego.

Streszczenie powinno odpowiadać na następujące pytania, np.:

- o czym mowa w tekście,
- co mówi się w tekście na dany temat,
- jaka jest myśl przewodnia tekstu (lub jaka jest intencja tekstu).

W zadaniach egzaminacyjnych streszczenie może być stosowane w odniesieniu do tekstów literackich lub nieliterackich. Polecenie do streszczenia musi jasno określać kryterium, które tworzone przez ucznia streszczenie musi spełniać (np. poziom ogólności, forma). Teksty nieliterackie przeznaczone do streszczenia muszą mieć wyraźnie określony problem, przejrzystą argumentację i być uporządkowane.

2.6. Dekompozycja – wydzielenie zdań elementarnych z obszerniejszego tekstu. Wydzielone zdania elementarne to zdania proste, które zawierają wyłącznie niezbędne informacje (elementarne sądy o czymś).

Zadania egzaminacyjne wymagające dekompozycji mogą pojawić się w odniesieniu do krótkich fragmentów tekstu, które charakteryzują się dużą „gęstością” i wysokim stopniem skomplikowania.

Odwrotnością dekompozycji jest **kondensowanie** tekstu. Polega ono na „operowaniu rozwiniętymi zdaniami, zawierającymi wiele składników skupionych przy jednym orzeczeniu czasownikowym”.

2.7. Transformacje – w znaczeniu ogólnym: zmiana charakteru (postaci, kształtu) czegoś; w znaczeniu językowym: przekształcenie jednej konstrukcji składniowej w inną z zachowaniem, w możliwie największym stopniu, sensu tekstu oryginalnego (równoważności komunikatów).

2.8. Parafraza – przetworzenie tekstu, które polega na zmianie formy lub treści tekstu w sposób umożliwiający dostrzeżenie związku tego tekstu z oryginałem.

Parafraza zazwyczaj dokonuje się przez uproszczenia i modyfikacje treści oraz zmiany stylistyczno-językowe:

- **parafraza płytka** (dotyczy wyłącznie formy przekazu),
- **parafraza głęboka** (zmienia treść przekazu).

W zadaniach egzaminacyjnych mogą się pojawić polecenia związane z działaniami na tekście polegającymi, np. na konieczności zmiany formy językowej tekstu środowiskowego na polszczyznę ogólną; na zmianie nastroju tekstu; na nadaniu tekstowi charakteru dynamicznego.

Materiał opracowano na podstawie:
Jerzy Bartmiński, Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska, *Tekstologia*, Warszawa 2009, s. 293–329.

Текст до задач 1.1.–1.5.

Ростислав Тарасенко

Роль інформації в житті особистості, суспільства, держави. Інформаційне суспільство та стадії його становлення

1. Розглядаючи сутність інформації та її значимість в житті суспільства і окремої особистості, у багатьох джерелах прийнято цитувати відомі слова батька кібернетики Норберта Вінера: „Інформація – це інформація, а не енергія і не матерія”. В цьому визначенні інформація становить окрему категорію поряд з енергією та матерією. Але слід зазначити, що інформаційні процеси неможливі без використання цих двох субстанцій і нерозривно пов’язані між собою. [...]

2. Інформація – це також загальнонаукове поняття, що включає обмін відомостями між людьми, людиною й автоматом, автоматом і автоматом; обмін сигналами у тваринному і рослинному світі; передачу ознак від клітини до клітини, від організму до організму. [...] Еволюція людства, формування нашого суспільства та виникнення державних інституцій завжди були пов’язані з накопиченням, поширенням та обробкою відповідної інформації. [...]

3. Появу мови та слів (звукових інформаційних сигналів), можливість спілкуватися між людьми в середньому палеоліті (150–35 тис. рр. тому) треба вважати першою інформаційною революцією. [...] Завдяки розуму (інтелекту) та можливістю обмінюватися мовною інформацією людство в прадавні часи змогло оволодіти вогнем, знаряддями праці, зброєю. [...]

4. Необхідно звернути увагу на те, що появу писемності в деяких джерелах (В. А. Копилов) вважають першою інформаційною революцією, хоча насправді це вже друга інформаційна революція. Вона дала змогу фіксувати відомості (знання) на матеріальному носії, зберігати носії та передавати іншим людям. [...]

5. Третю інформаційну революцію пов’язують із виникненням книгодрукарства [...]. Це стало головним чинником доступності більшості людей до джерел знань, підвищення освіченості широкого загалу суспільства. [...]

6. Четверта інформаційна революція пов’язана з відкриттям корисних якостей електрики. Завдяки цьому у людства з’явилися такі речі як телефон, телеграф, радіо, що дозволяють передавати інформацію у різних формах та об’ємах на значну відстань. [...] Поява перших засобів мовлення (засобів масової інформації) підвищила доступність кожного з членів суспільства до важливих відомостей чи новин, значно сприяла інформаційному та культурному збагаченню людей. Однак разом із позитивними рисами ЗМІ з’явився негатив – можливість впливати на свідомість суспільства, вести інформаційну пропаганду та формувати відповідні стереотипи мислення.

7. П’ята інформаційна революція асоціюється з винаходом електронно-обчислювальної техніки, появою персонального комп’ютера, створенням комп’ютерних мереж та комунікацій. [...] Відтак за допомогою комп’ютерної техніки у людства з’явилася можливість отримувати, накопичувати, зберігати, обробляти та передавати електронну інформацію у великих об’ємах і на великій швидкості.

8. Шосту інформаційну революцію пов’язують із формуванням та розвитком трансграничних глобальних інформаційно-телекомунікаційних мереж (кін. XX – поч. XXI ст.), що сьогодні охоплюють усі континенти та держави [...]. Найвідомішою з таких інформаційно-телекомунікаційних мереж є Інтернет, який значно еволюціонував із моменту своєї появи. [...]

9. Інформація у різних формах набуває щоразу важливішого значення, стає потужним ресурсом, товаром, що стоїть на „вітринах” поряд із іншими матеріальними

благами. Саме суспільство у зв'язку із вищезазначеним кардинально змінюється, стає більш інформаційним. [...]

ukr.vipreshebnik.ru

Завдання 1.1.

Напиши резюме тексту обсягом 50–70 слів.

.....

.....

.....

.....

Завдання 1.2.

Чому автор цитує слова Н. Вінера?

.....

.....

.....

.....

Завдання 1.3.

На основі 2 абзацу вибери правильну відповідь.

- А. Обмін інформацією – це виключно обмін словами.
- Б. Обмін інформацією – це виключно спілкування між людьми.
- В. Обмін інформацією – це виключно обмін словами та сигналами.
- Г. Обмін інформацією відбувається за наявності щонайменше двох учасників.

Завдання 1.4.

Запиши номер абзацу, у якому автор негативно оцінює одну з інформаційних революцій.

Завдання 1.5.

На основі цілого тексту поясни речення: *Інформація у різних формах набуває щоразу важливішого значення, стає потужним ресурсом, товаром, що стоїть на „вітринах” поряд із іншими матеріальними благами.*

.....

.....

.....

Tekst do zadań 2.1.–2.3.

Олена Гриценко

Влада інформації, її місце й роль в інформаційному суспільстві

1. На сучасному етапі відбувається черговий вибух технологічної і мирної соціальної революції – становлення інформаційного суспільства. Сучасні інформаційні і телекомунікаційні технології (ІТТ) істотно змінюють не тільки те, як ми виробляємо продукти і послуги, але і те, як проводимо дозвілля, реалізуємо свої цивільні права, виховуємо дітей. Вони мають вирішальний вплив на зміни, які відбуваються в соціальній структурі суспільства, економіці, на розвиток інститутів демократії тощо.

2. Проблема, яку пропонуємо розглянути, торкається процесу становлення інформаційного суспільства, його об'єктивних основ розвитку та взаємодії з сучасними інформаційними і телекомунікаційними технологіями. Каталізатором і координатором процесу становлення інформаційного суспільства є й державна політика [...].

3. Державі належить провідна роль у формуванні інформаційного суспільства, що координує діяльність різних суб'єктів суспільства в процесі його становлення, сприяє інтеграції людей в нове інформаційно-технологічне оточення, розвитку галузей інформаційної індустрії, забезпеченню прогресу демократії і дотриманню прав людини в умовах інформаційного суспільства.

4. Інформаційна взаємодія держави, суспільства і людини найбільш оптимальна за умови використання інформаційних і телекомунікаційних технологій з метою підвищення загальної ефективності діяльності державного механізму, створення інформаційно відкритого суспільства, розвитку інститутів демократії.

5. Вплив інформаційного суспільства на культуру виявляється в масштабних змінах культури виробництва, бізнесу, організації роботи, дозвілля, споживання. [...]

6. Технологічними основами інформаційного суспільства є телекомунікаційні й інформаційні технології, які стали лідерами технологічного поступу, невід'ємним елементом будь-яких сучасних технологій; вони сприяють економічному зростанню, створюють умови для вільного обігу в суспільстві великих масивів інформації і знань, спричиняють істотні соціально-економічні перетворення і, зрештою, становлення інформаційного суспільства. [...]

7. У постіндустріальному суспільстві національні інформаційні ресурси – найбільше потенційне джерело багатства. У зв'язку з цим необхідно розвивати нову галузь економіки – інформаційну економіку. [...]

8. Сучасні інформаційні й телекомунікаційні технології стали настільки важливою частиною інфраструктури суспільства, що від них залежить не тільки технологічний, але й соціальний поступ, економічна конкурентоспроможність країни в цілому, її місце у світовій економіці, роль у міжнародному розподілі праці, здатність розвивати демократичні інститути, зростання нових робочих місць тощо. Тобто ІТТ із технологічного чинника розвитку перетворилися у важливий елемент функціонування сучасного суспільства. Однак при такій трансформації їх подальше втілення вже залежить не тільки від прогресу науково-технічної думки, але й від соціально-економічних і правових умов, в яких вони існують.

Завдання 2.1.

На основі тексту поясни, чому авторка вживає формулювання *влада інформації*.

.....
.....
.....

Завдання 2.2.

До якого стилю належить текст? Обґрунтуй свою думку.

.....
.....
.....

Завдання 2.3.

Із тексту О. Гриценко вибери номер абзацу, який пов'язаний із 9 абзацом тексту Р. Тарасенко.

1	7	8
---	---	---

Текст до задаń 3.1.–3.5.

Тарас Возняк
Вступ до Коломиї

Кожне місто, як і людина, має долю. Таку чи іншу, щасливу чи нещасливу, але свою, неповторну.

Сьогодні Коломия задовольняється тим, що у суспільній свідомості є центром Гуцульщини, хоча насправді є центром Покуття. А в адміністративному сенсі – всього лише районним центром, що для Коломиї з її історією та амбіціями явно замало. Та долю важко переробити.

От, скажімо, княжий Галич зібгався навіть не у звичайне місто, а селище. Ціле щастя, що національний історико-архітектурний заповідник не дає йому взагалі деградувати до села.

Дивну роль центру Гуцульщини з Коломиєю ділить не тільки сусідній Івано-Франківськ / Станиславів, але й вже зовсім непричетний Львів. Все залежить від віддалі, з якої бачать регіон.

Дивно, що ніхто не говорить про Львів як про столицю Бойківщини. Про Лемківщину і говорити годі – вона, на жаль, розчинилася на нашій історико-культурній мапі. Зрештою, дещо прижмуривши око, і сама Коломия погоджується на таку роль. Музей „Гуцульщина”, Коломийський академічний український драматичний театр ім. І. Озаркевича з явним гуцульським минулим...

Гуцульщина дійсно є чи не найколеритнішим етнографічним регіоном України. Недаремно саме вона отримала велетенську літературу як українською, так і іншими мовами.

Отож киптар на Коломиї не випадковий.

Разом з тим, Коломия мала і певні інші аспірації. Як-от – не без того, щоб свого часу поконкурувати із Станиславовом. Особливо, коли йшлося про справи торгіві – тобто істотні. А історично і Коломия, і Львів, і Станиславів були ланками одного великого торгового шляху з Німецьких земель до Волощини і Османської Порти.

Коломия пробувала закріпитися і як адміністративний центр, однак даліше староства чи повітового центру не піднялася. Занадто близько була Волощина і все та ж Османська Порта.

Певні шанси могли бути, коли Галичина 1772 року відійшла до Австрійської імперії. [...] Але це все – проектування імовірного минулого. Остаточо велику кар'єру Коломиї підкосила, як завжди, бюрократія – адміністративним центром – циркулом – австрійська влада зробила Станиславів. Що означало, що всі рішення прийматимуться там, так само, як і всі грошові потоки, разом з усім, що з цим пов'язано, стікатимуться до Станиславова. А за ними й чиновництво, і файні пані, й інтелігенція і т. д.

Тим не менше, Коломия стоїчно тримала і „тримає форму”. Причому конкурувати зі шттивним, загонистим Станиславовом ой як важко. Тим не менше, коломиїці попередніх генерацій уперто ходили до своєї гімназії, носили часом занадто тісні анцуги і кравати і навіть помпки з підколінками (але хто тепер пам'ятає про писк моди 1930-х років). Високого етикету дотепер дотримуються у своєму Чоловічому закритому клубі коломиїців. [...]

Але мало місто і свою чудесну українську, польську, німецьку і жидівську історії. Це неначе було кілька міст, які в нашому баченні ніби і не перетинаються. Однак, це не так. І жидівська, і польська, і руська, і німецька Коломия жили навіть не поруч, а разом. [...]

Завдання 3.1.

Запиши два речення з лексикою, характерною для розмовного стилю.

1.
.....
2.
.....

Завдання 3.2.

У реченні: *Сьогодні Коломия задовольняється тим, що у суспільній свідомості є центром Гуцульщини, хоча насправді є центром Покуття*, виступає

- А. порівняння.
- Б. уособлення.
- В. оксюморон.
- Г. неологізм.

Якою є роль цього засобу увиразнення мовлення у тексті?

.....
.....
.....

Завдання 3.3.

Запиши антоніми до слів:

- центр –
- звичайний –
- разом –
- пам'ятати –

Завдання 3.4.

Поясни ставлення автора до Коломиї.

.....
.....
.....

Завдання 3.5.

Вкажи тезу останнього абзацу (власними словами).

.....
.....
.....

Текст до задач 4.1.–4.4.

Юрій Андрухович

Харків – місто недооціненої культурної спадщини

Вперше в Харкові я опинився вже після Радянського Союзу, тобто місто я почав відвідувати вже в зрілому віці. Я тоді вже був знайомий з Сергієм Жаданом, і він запросив мене на один з перших літературних фестивалів, який він організовував — „Червона фіра”. Це був 1994 рік.

В мене тоді була така особлива пригода, пов’язана з цим першим приїздом. Один із поетів „Червоної фіри” Ігор Пилипчук вихопив мене з фестивальної компанії і став мені показувати центральні місця, які було дуже важливо з першого разу побачити. Передусім, оскільки ми літератори, це був будинок „Слово”.

Він звернув мою увагу на квартиру помешкання, де жив Хвильовий. Власне ця квартира була відкрита з його робочого кабінету, з якого і мав би пролунати цей постріл. Тому з першого разу про Харків в мене склались враження як про місто, де можна дуже близько підійти до тієї автентики 30-х років, усіх тих катастроф. До велетенської культурної спадщини, яка в нас значною мірою невідома, недооцінена. Це була можливість пережити і відчувати цю автентичність дотиком.

Але скажу, що я з великою неохотою їхав тоді в Харків. Здавалося, чого хорошого можна чекати? Якесь велике, типово радянське місто і навряд чи комусь там потрібні мої вірші. А виявилось, що дуже багатьом людям це дійсно потрібно. І самі виступи були досить успішні. Крім того, було багато таких моментів, які можна назвати за дзенівською термінологією, такими осяяннями.

А якби зробити героєм фільму сам Харків, з усіма тими жертвами, Хвильовим та іншими... Мені здається, що все залежить від зусиль індивідуальних, я тільки в них і вірю. [...]

В кінці серпня у Львові була письменницька зустріч, було шість німецьких письменників, шість – українських. І організатори з німецького боку запропонували, щоб така зустріч відбувалася щороку, але щоб це завжди було інше місто. І кандидатом номер один на наступне місце проведення був Харків. Ніхто, не те що не сперечався – усі, з обох боків були абсолютно за. Серед цих німців були такі, які перш за все хочуть бачити Держпром. Вони кажуть, що в 20-ті роки дуже багато об’єднувало Харків з Берліном. В цих містах одночасно відбувалося багато аналогічних процесів, наприклад, в театральному мистецтві. І знову ми топчемося в цьому міфі 30-х років, але з іншого боку, це ж можна зробити брендом.

Я б не казав, що для Харкова цього достатньо, але це одна з ліній. Просто треба постійно оновлювати прочитання 20-х та 30-х років. І знову ж таки, мають бути речі, які осучаснювали б ті часи. Речі, які б’ють в масову свідомість і змушують людей задуматись про те, що ми ж живемо в феноменальному місті. [...]

В нас дуже заялозили тезу про мультикультурність заходу України. Але це існує в минулому. Тобто це мультикультурність кладовищ – можна побачити, що там були вірмени, німці, євреї, не кажучи вже про поляків. А Харків і сьогодні можна розглядати як європейське місто з ознаками мультикультурності. В людей з провінційним мисленням це викликає спротив – „понаїхали” і т.д. Треба говорити про них, як про людей, які прийшли збагачувати це місто своєю різноманітністю. [...]

Зараз немає відчуття Харкова як прифронтового міста, але є таке усвідомлення. Ситуація ускладнюється ще тим, що це друге за величиною місто в нашій країні. І тому воно будь-якої хвилини може стати цілком агресором.

Завдання 4.1.

У чому, на думку автора, полягає особливість Харкова? Наведи два аргументи.

1.
.....
2.
.....

Завдання 4.2.

Поясни формулювання:

речі, які б'ють в масову свідомість –

підійти до автентики 30-х років –

Завдання 4.3.

Які дві часові перспективи виступають у тестах, коли йдеться про зображення Коломиї та Харкова?

-
.....
.....

Завдання 4.4.

Вкажи дві риси стилю наведеного тексту.

1.
2.

Текст до задач 5.1.–5.6.

Дмитро Дроздовський

Між героїзмом та прекрасним

Майдан – це історія мільйонів, і вона не може бути привласнена. У багатьох із нас є своя відповідь на те, де кожний перебував восени 2013 – взимку 2014 років. Мистецько-культурологічний проект „Майдан. (Р)Еволюція Духу”, який підготував Антін Мухарський (традиційно спільно з Орестом Лютим), показує, що Майдан ніким не може бути привласнений. Майдан – феноменальне явище світової політики, бо поряд із любов’ю і милосердям, які панували в серцях людей Майдану, був сміх, який вивищував над абсурдом. А там, де є сміх, народжується мистецтво, яке піднімає людину до Прекрасного, водночас саме породжене Піднесеним. [...]

У мистецьких фото (важко назвати мистецтвом закривавлені тіла і зболені душі, які повстали супроти Зла, проте від усіх світлин відчуваєш особливе піднесення, а отже, за Кантом, мистецтво) є трагедія, боротьба, але немає агресії та відчаю. Майдан став тією силою, всередині якої зародились милосердя, розуміння, відчуття братерського плеча. Натомість із боку беркутівців – ненависть і тваринний страх від того, що добро таки може перемогти. Поряд із нападом завжди прихована слабкість, яка підносить тирана в очах свого оточення – плебсу. Той, хто любить, хто сміється в очі ворогові, хто готовий прийти на допомогу, не може програти. Герої не вмирають, бо не вмирає любов.

На цих фото немає політиків, які б виголошували промови зі сцени. Майдан творили люди і люди привели до влади тих, хто сьогодні сидить на Банковій. Антін Мухарський зафіксував під однією палітуркою український дух спротиву, узявши для власного тексту в книжці влучну назву „Мистецтво спротиву”. Майдан у альбомі постає мистецтвом – цей дух, який змагається зі Злом, прекрасний. Апокаліптичні картини, які могли б бути ілюстрацією до голлівудського фільму про війну з „чужими”, — made in Ukraine. Вони створені не за сценарієм, але відповідають якомусь вищому задуму, до якого долучилась Україна. [...]

А. Мухарський зібрав не лише фотографії. Видання містить п’ять блоків (безперечно, самі фото — це ключовий компонент видання): 1) Очевидці. Учасники Майдану; 2) Майдан. Аналітика; 3) Літературний Майдан; 4) Мистецький Майдан; 5) Революційна поезія. Поряд із фото, які не можуть залишати емоційно байдужими, є спроби аналітичних інтерпретацій, філософсько-культурологічних осмислень того, що відбулося. [...]

Це новий дух, у якому поряд із геройським є щось прекрасне. Тому альбом вартує, щоб ми ще раз пережили катарсис. Мистецтво вивищує. І поразки в Україні не буде доти, доки Майдан буде в нашому серці як мірило усіх політичних речей.

www.day.kiev.ua/uk

Завдання 5.1.

Вибери правильну відповідь.

У першому абзаці автор

- А. погано оцінює людей.
- Б. критикує мистецтво Майдану.
- В. погано оцінює світову політику.
- Г. представляє мистецтво Майдану.

Завдання 5.2.

Випиши з тесту по одному реченню, що є прикладом факту й оцінки.

факт	
оцінка	

Завдання 5.3.

Прекрасне і Піднесене – це

- А. категорії естетики.
- Б. категорії етики.
- В. категорії соціології.
- Г. категорії психології.

Вибери правильну відповідь й визнач їхню функцію у тексті.

.....

.....

Завдання 5.4.

На основі цілого тексту поясни його заголовок.

.....

.....

.....

Завдання 5.5.

Наведи дві характерні риси проекту Антіна Мухарського.

.....

.....

.....

Завдання 5.6.

Поясни, чому слово *Зло* написано у тексті з великої літери? Обґрунтуй свою думку.

.....

.....

.....

Tekst do zadań 6.1.–6.3.

Оксана Груба

У світі – 1300 родичів Великого Кобзаря

Три роки тому праправнук Тараса Григоровича Шевченка Микола Лисенко представив перше видання своєї книжки „Коріння Шевченкового роду”. А нещодавно у видавництві „Апріорі” вийшло друком друге. Воно складається з генеалогічного дерева і спогадів про Кобзаря.

Нині в світі живе близько 1300 родичів Тараса Григоровича! Деякі родичі видатного поета навіть не знали, що є нащадками такого глибинного роду, а коли ознайомились із книжкою Миколи Лисенка, були приємно вражені. Так, на Черкащині живуть родини Біликів, Лисенків, Солохів, Шевченків. На Київщині – Антоненків, Малишків. Також доля розкидала рід Шевченків країнами ближнього і далекого зарубіжжя – Прибалтика, Росія, Франція, США, Англія, Польща, Японія, Австралія тощо.

Слід зазначити, що серед представників роду немало видатних людей: журналісти Андрій Шевченко та Олександр Лисенко, балерина Наталія Філатова, письменники Дмитро Красицький, Людмила Красицька й Олександр Відоменко, художники Яків Шевченко, Ганна Чернецова та інші.

Доповнюють книжку відшукані автором сторічні родинні світлини.

– Метою видання цієї книжки є зберегти відомості про моїх пращурів та передати ці знання наступним поколінням, – зазначає автор. – Важливим завданням вважаю, наочним прикладом заохотити інших, щоб вони не полінувались у суєті повсякденних справ зберегти пам’ять про своїх предків. Також ключовою метою було вивчити культуру, місцевість, народні звичаї тих країн, де мешкають родичі Тараса Шевченка. Ця робота, як на мене, допоможе молодому поколінню усвідомити: ми – господарі на українській землі.

www.day.kiev.ua

Завдання 6.1.

Склади план до тексту (у 3 пунктах).

.....

.....

.....

Завдання 6.2.

До якого стилю належить текст? Обґрунтуй свою думку.

.....

.....

.....

Завдання 6.3.

До наведених речень підбери одну функцію, яку вони виконують в абзаці. Відповіді запиши до таблиці.

<p>1. <i>Нині в світі живе близько 1300 родичів Тараса Григоровича!</i></p> <p>2. <i>Так, на Черкащині живуть родини Біликів, Лисенків, Солохів, Шевченків. На Київщині – Антоненків, Малишків.</i></p>	<p>А. Введення нової думки.</p> <p>Б. Деталізація інформації, поданої у попередньому реченні.</p> <p>В. Перехід від роздумів до висновків.</p> <p>Г. Поєднання чергових фрагментів для порівняння.</p>
---	--

А.	
Б.	
В.	
Г.	

2. Przykłady realizacji odpowiedzi

Завдання 1.1.

Przykładowe rozwiązanie

Темою тексту є роль інформації в житті людей і держави, а також опис етапів розвитку інформаційного суспільства. Спочатку автор пояснює теорію інформації, підкреслює, що вона включає обмін відомостями між різними об'єктами. Далі він пише про шість інформаційних революцій: про появу мови, писемності, книгодрукарства, відкриття електрики, винахід комп'ютера, створення комп'ютерних мереж та комунікацій, розвиток Інтернету. У підсумку стверджує, що сьогодні інформація є товаром, поряд із іншими матеріальними благами.

Завдання 1.2.

Przykładowe rozwiązanie

Автор у такий спосіб вводить тему дослідження й підкреслює її науковий характер.

Завдання 1.3.

Rozwiązanie

Г.

Завдання 1.4.

Rozwiązanie

6

Завдання 1.5.

Przykładowe rozwiązanie

Сьогодні, у часи розвитку Інтернету і появи різноманітних ЗМІ, інформативність має велике значення і свою вартість; інформація сприяє не лише розвитку, але й можливості заробити.

Завдання 2.1.

Przykładowe rozwiązanie

На думку авторки, інформація має владу у такому сенсі, що дуже впливає на наше щоденне життя, на те, як ми реалізуємо свої права, виховуємо дітей. Крім того, вона впливає на соціальний поступ, розвиток демократичних інститутів, появу нових робочих місць.

Завдання 2.2.

Przykładowe rozwiązanie

До наукового.

Авторка пояснює конкретне поняття, вживає наукові терміни, аргументує.

Завдання 2.3.

Rozwiązanie

7

Завдання 3.1.

Przykładowe rozwiązanie

1. Зрештою, дещо прижмуривши око, і сама Коломия погоджується на таку роль.

2. Тим не менше, Коломия стоїчно тримала і „тримає форму”.

Або:

А в адміністративному сенсі всього лише районним центром, що для Коломій з її історією та амбіціями явно замало.

Остаточно велику кар’єру Коломій підкосила, як завжди, бюрократія – адміністративним центром – циркулом – австрійська влада зробила Станиславів.

Причому конкурувати зі штивним, загонистим Станиславовом ой як важко.

Завдання 3.2.

Rozwiązanie

Б.

Уособлення.

Місто постає живою особою, наділеною певними властивостями (тут – чимось задовільняється). Така метафора сприяє тому, що Коломия стає для читача близькою.

Завдання 3.3.

Przykładowe rozwiązanie

центр – периферія

звичайний – особливий

разом – окремо

пам’ятати – забувати

Завдання 3.4.

Przykładowe rozwiązanie

Коломия, на думку автора, – це виняткове місто з цікавою історією і традицією.

Завдання 3.5.

Przykładowe rozwiązanie

Коломия – це в минулому мультикультурне місто, в якому мешкали українці, поляки, німці та євреї.

Завдання 4.1.

Przykładowe rozwiązanie

Харків – це місто з європейським характером, автора захоплює історія міста, особливо спадщина 20–30-х років.

Завдання 4.2.

Przykładowe rozwiązanie

- речі, що змушують людей задуматися
- відчуття атмосфери 30-х років

Завдання 4.3.

Rozwiązanie

В обох текстах автори пишуть про сучасне й минуле Коломиї та Харкова.

Завдання 4.4.

Przykładowe rozwiązanie

1. наявність низки яскравих засобів позитивного чи негативного авторського тлумачення

2. логічність викладення провідних тез

Можливі інші відповіді.

Напр., поетичність авторського мовлення, метафоричність, розмовні конструкції; репортажність.

Завдання 5.1.**Rozwiązanie**

Г.

Завдання 5.2.**Przykładowe rozwiązanie**

факт	<i>Видання містить п'ять блоків (безперечно, самі фото — це ключовий компонент видання): 1) Очевидці. Учасники Майдану; 2) Майдан. Аналітика; 3) Літературний Майдан; 4) Мистецький Майдан; 5) Революційна поезія.</i>
оцінка	<i>Тому альбом вартує, щоб ми ще раз пережили катарсис.</i>

Завдання 5.3.**Rozwiązanie**

А.

За допомогою цих категорій автор підкреслює специфіку мистецтва Майдану.

Завдання 5.4.**Przykładowe rozwiązanie**

У мистецько-культурологічному проєкті Майдан зображений, з одного боку, як протест людей, які бажали політичних змін і були у цьому відважні, переповнені героїзму, а з іншого – як мистецький феномен, що дає можливість естетичного пережиття (катарсис).

Завдання 5.5.**Przykładowe rozwiązanie**

- перевага мистецтва над політикою
- зображення особливого українського спротиву

Завдання 5.6.**Przykładowe rozwiązanie**

Слово *Зло* написано у тексті з великої літери, щоб підкреслити його силу, тобто жорстокість влади, проти якої повстав український народ.

Завдання 6.1.

Przykładowe rozwiązanie

1. Видання другої книжки „Коріння Шевченкового роду”.
2. Видатні люди серед представників роду Шевченка.
3. Мета видання – зберегти пам’ять про своїх предків.

Завдання 6.2.

Rozwiązanie

Текст належить до публіцистичного стилю. Авторка пояснює і наводить приклади конкретної ситуації, поєднує стандартні і експресивні мовні засоби.

Завдання 6.3.

Rozwiązanie

А.	1
Б.	2
В.	-
Г.	-

3. Zadania rozszerzonej odpowiedzi

1. Czym jest analiza i interpretacja?

Analiza (gr. *analysis* – rozłożenie na części) to rozpatrywanie jakiegoś problemu, zjawiska itp. z różnych stron w celu jego zrozumienia i wyjaśnienia. Analizować oznacza badać, dociekać istoty lub przyczyn zjawiska, wyodrębniając i rozpatrując ich poszczególne elementy, cechy.

Analizowanie jest umiejętnością ponadprzedmiotową, potrzebną w każdej dziedzinie działalności człowieka. Kształtować i rozwijać ją można również, badając dzieło literackie. W zależności od analizowanego problemu (finanse, rynek, polityka itp.) są różne metody postępowania.

Analiza dzieła literackiego to działania badawcze zmierzające do ustalenia, z jakich elementów i w jaki sposób zbudowany jest utwór literacki, przedsięwzięte w celach poznawczo-naukowych lub interpretacyjnych. Nigdy nie wykracza ona poza dzieło. Analiza, czyli opis formalny poszczególnych składników dzieła, zwykle poprzedza interpretację utworu.

Interpretacja (łac. *interpretatio*) to odczytywanie sensu czegoś, tłumaczenie, wyjaśnianie, komentowanie czegoś. W czasach antycznych interpretacja oznaczała wykładanie tekstów prawnych. Z czasem – ze względu na podobieństwo działań badawczych – interpretacją nazywano tłumaczenie sensów biblijnych i znaczeń dzieł literackich.

Interpretować można nie tylko teksty prawne, biblijne czy literackie; ale także wydarzenia, zjawiska, ustawy, dane statystyczne. Interpretacja czegokolwiek nigdy nie jest dowolnym odczytaniem, jej granice zawsze wyznacza przedmiot interpretacji.

W artykule *O problemach „sztuki interpretacji”* Janusz Sławiński pisze: „Jest rzeczą pożądaną, aby właściwie odróżniać poziom interpretacji dzieła od poziomu jego opisu, czy też inaczej mówiąc: analizy. Jeśli opis obejmuje to, co w utworze zaktualizowane, znajdujące się na powierzchni i standardowe, to interpretacja jest próbą dotarcia do jakiejś potencjalnej sfery utworu, na którą składają się reguły określające jego, i tylko jego, całościowy charakter. [...] Interpretacja – mówiąc najkrócej – to hipoteza ukrytej całości utworu”.

Czynności prowadzące do interpretacji dzieła mogą być skierowane na sam utwór literacki, ale mogą też objaśniać sensy utworu w kontekstach zewnętrznych wobec dzieła, np. historii literatury, biografii pisarza, innych utworów danego pisarza, w kontekście prądu, gatunku, światopoglądu epoki.

To, jakie działania analityczne i interpretacyjne zostaną podjęte, zależy od postawy badacza i celów, które sobie wyznaczył. Istotne jest to, czego szuka, interpretując utwór: wartości, odniesień do filozofii i sensu, odniesień do życia i człowieka, odniesień do biografii – autora i własnej, zrozumienia znaków oraz struktury artystycznej i estetyki dzieła czy odniesień do innych dzieł, także nieliterackich.

2. Jak analizować prozę?

Analizować i interpretować można cały utwór, ale można także badać jego **wybrane poziomy** (np. ukształtowanie stylistyczne lub wersyfikacyjne, strukturę na tle tradycji gatunku, budowę świata przedstawionego, kreację narratora) albo fragmenty (np.: fragment powieści lub opowiadania, dygresję z poematu dygresyjnego, jeden wiersz z cyklu poetyckiego, pieśni w poemacie).

Jakie czynności analityczno-interpretacyjne powinien wykonać piszący wypracowanie maturalne? Przede wszystkim powinien wyjaśnić i zinterpretować najważniejsze aspekty utworu dotyczące treści oraz określić sposób ich prezentacji w dziele. Istotne dla analizy jest też przywołanie stosownych kontekstów lub kontekstu oraz rozpoznanie najważniejszych kategorii słownictwa i stylu.

Ponieważ proza koncentruje się przede wszystkim na przedstawieniu powiązanych ze sobą wydarzeń, piszący powinien **określić typ tekstu**, który stanowi przedmiot jego rozważań, a więc rozpoznać gatunek utworu, tzn. określić, czy ma do czynienia z opowiadaniem, nowelą, powieścią, esejem itp.

Podczas analizy tekstu epickiego niezwykle istotne jest **rozpoznanie narratora i określenie sytuacji narracyjnej**.

Narrator to skonstruowana przez autora fikcyjna osoba opowiadająca w dziele epickim, nadawca wypowiedzi, w której rodzi się, kształtuje i rozwija świat przedstawiony utworu, czyli fabuła, bohaterowie, tło zdarzeń. Narrator może wypowiadać się w 3. os. lp. (narracja trzecioosobowa) lub w 1. os. lp. (narracja pierwszoosobowa). Narrator w 3. os., zwany też narratorem abstrakcyjnym, jest najczęściej wszechwiedzący, wykorzystuje pełną wiedzę o świecie przedstawionym, przyjmuje rolę autorytetu moralnego, zazwyczaj stara się nie ujawniać swojej obecności (ukrywa się poza światem przedstawionym), aby stworzyć wrażenie, że przedstawione postacie i wydarzenia obiektywnie tłumaczą się same przez się. Stara się eksponować pewne wydarzenia i postacie, stwarza wrażenie obiektywności i bezstronności. Jednak najczęściej ujawnia się w narracji poprzez komentarze odnarratorskie, czyli opinie i stwierdzenia, których nie można przypisać postaciom, a także przez stylistyczne ukształtowanie narracji. Czasem jednak nie jest do końca obiektywny, przedstawia bowiem sytuację z punktu widzenia kogoś z bohaterów.

Obok narratora trzecioosobowego w tekstach pojawia się narrator pierwszoosobowy, który należy do świata przedstawionego, a więc jest jednym z bohaterów (postaci) utworu. Narrator pierwszoosobowy zazwyczaj opowiada o wydarzeniach z czasowego dystansu, co pozwala mu np. na krytyczną ocenę swojego postępowania. Narrator pierwszoosobowy to tzw. narrator konkretny, o którym możemy powiedzieć, kim jest, czym się zajmuje itd. Fakt, że narrator należy do świata przedstawionego, czyli jest bohaterem, ma pewne konsekwencje; posiadaną przez niego wiedzę o świecie ogranicza jego jednostkowe doświadczenie. Narratora obowiązuje w tym przypadku zasada prawdopodobieństwa psychologicznego, ma prawo mówić tylko o tym, co widział i przeżył, wszystko inne wymaga uzasadnienia.

Rekonstruując osobę narratora, konkretnego czy abstrakcyjnego, należy pamiętać, że jest to kategoria literacka. A to znaczy, że pomimo zabiegów stylizacyjnych, polegających na obdarzaniu opowiadającego bohatera cechami autora, nie należy utożsamiać narratora z realnym autorem-twórcą.

Rozpoznanie kreacji narratora wymaga również określenia sposobu prowadzenia narracji.

Narracją nazywamy wypowiedź narratora. Narracja składa się z opisów prezentujących statyczne elementy współtworzące tło wydarzeń (przestrzeń, miejsca, przedmioty, wygląd postaci itd.) i opowiadania prezentującego wydarzenie w przebiegu czasowym. Opis przedstawia najczęściej usytuowanie wydarzeń i postaci w przestrzeni. Ma zazwyczaj charakter statyczny i pozaczasowy w porównaniu do opowiadania. Może stanowić wyraźnie wyodrębnioną część, ale najczęściej przeplata się z opowiadaniem. Opowiadanie pozwala pokazać czasowe następstwo wydarzeń.

W zależności od szczegółowości ich przedstawienia można mówić o **opowiadaniu unaoczniającym**, najczęściej w czasie teraźniejszym, które prezentuje wydarzenia bezpośrednio, konkretnie i plastycznie, oraz o **opowiadaniu informacyjnym**, przekazującym zdarzenia typowe i powtarzalne lub wiedzę o nich uogólnioną przez narratora.

Narracja jest głównym sposobem wypowiedzi w utworze epickim; towarzyszą jej zazwyczaj, jako druga płaszczyzna językowa, wypowiedzi postaci, które są wobec niej strukturalnie podrzędne.

Należą do nich:

mowa niezależna: wydzielona z narracji, najczęściej dialogi i monologi bohaterów, np. „Czas wszystko leczy – powiedział kapitan.”

mowa zależna: jeden ze sposobów przytaczania wypowiedzi postaci; typowa konstrukcja: „powiedział, że...”; np. „Kapitan pomyślał wówczas, że czas wszystko uleczy”.

mowa pozornie zależna: znosi ścisłe rozgraniczenia między tekstem opowiadania a przytoczeniem, np. narrator trzecioosobowy przedstawia myśli, odczucia bohatera tak, jakby mówił sam bohater. Narrator mówi niby od siebie, posługuje się formami językowymi właściwymi opowiadaniu, a w rzeczywistości przekazuje wiernie tok myśli i doznań bohatera, nie angażując się w ich referowanie; np.: „Zamknęła się w swoim gabinecie i poczęła marzyć. Marzyła, że Wokulski sprzedał swój sklep, a kupił dobra ziemskie, lecz pozostał naczelnikiem spółki handlowej przynoszącej ogromne zyski. Cała arystokracja przyjmowała go u siebie, ona zaś, panna Izabela, zrobiła go swoim powiernikiem. On podźwignął ich majątek i podniósł go do dawnej świetności; on spełniał wszystkie jej zlecenia; on narażał się, ile razy była tego potrzeba. On wreszcie wyszukał jej męża, odpowiedniego znakomitości domu Łęckich”.

Monolog: forma przedstawienia myśli i przeżyć wewnętrznych bohatera; monolog rzadko bywa wypowiadany wprost, dlatego też nazywany jest monologiem wewnętrznym.

Narracja wprowadza więc do utworu epickiego czynniki stylistycznie ujednociające, natomiast wypowiedzi postaci wnoszą element różnorodności stylistycznej.

W narracji pojawiać się może również technika punktów widzenia – umieszczenie zdarzeń w świadomości jednej lub kilku postaci, co pozwala na przedstawienie ich z różnych perspektyw. Opowiadana historia nie jest wtedy dana czytelnikowi jako gotowa, uporządkowana, zawierająca oceny relacja narratora. Wymaga ona śledzenia wypowiedzi i opinii wielu postaci, rekonstrukcji zdarzeń i dokonywania oceny przez samego czytelnika.

Bieg narracji wpływa na ukształtowanie świata przedstawionego: fabułę, akcję, wątki, postaci, tło zdarzeń. To kolejne elementy, które należy uwzględnić w analizie tekstu.

Fabuła jest tu pojęciem najszerszym i obejmuje wszystkie zdarzenia zaprezentowane w utworze. **Akcja** to łańcuch wydarzeń prowadzących do określonego celu; początkiem jest zawiązanie, a końcem rozwiązanie akcji. Zawiązaniem akcji może być np. jakaś konfliktowa sytuacja, spór lub brzemienne w skutkach decyzja. Rozwiązaniem akcji są ostateczne skutki podejmowanych przez postacie działań: ślub, rozstanie, śmierć itp. Akcja może składać się z jednego lub kilku wątków, czyli ciągów zdarzeń związanych z określoną postacią. Wątkiem głównym w powieści jest wątek najbardziej rozbudowany, wokół którego koncentruje się

zazwyczaj problematyka i przesłanie utworu. Wydarzenia niezwiązane z żadnym wątkiem nazywamy **epizodami**. Dla rozumienia utworu znaczenie epizodów może być duże. Niekiedy eksponują one cechy charakteru bohaterów, stanowią element motywacji ich postępowania, mogą rzutować na całościową interpretację wymowy utworu. Wydarzenia poprzedzające akcję przedstawioną w utworze nazywamy przedakcją. Zwykle odgrywa ona dużą rolę przy rekonstrukcji losów bohaterów (wyjaśnia lub motywuje ich postępowanie) oraz przy odczytywaniu całościowej wymowy dzieła. Odczytując problematykę utworu, należy brać pod uwagę całą fabułę, a więc akcję, wątki i epizody.

Postać literacka (bohater literacki) to fikcyjna osoba występująca w świecie przedstawionym dzieła literackiego. Jest ona całością zbudowaną z różnorodnych elementów: składają się na nią cechy (wyglądu i charakteru), działania, myśli, przypisywane jej wypowiedzi. Decydujący wpływ na powiązanie tych elementów ma określony wzór integracji, którego zewnętrznym wykładnikiem jest imię własne postaci literackiej, wyodrębniające ją spośród elementów świata przedstawionego.

W zależności od czynników, którym przyznaje się pierwszeństwo w wyznaczaniu zachowań postaci, wyróżnić można następujące rodzaje motywacji:

- realistyczną (psychologiczną, biologiczną, społeczną),
- fantastyczną (baśniową, metafizyczną).

W wielu utworach różne rodzaje motywacji splatają się ze sobą.

Dla dokonania pełnej interpretacji utworu niezbędna jest też analiza jego właściwości stylistycznych, bowiem przez rozpoznanie cech języka docieramy do treści, zaś styl kreowany za pośrednictwem słownictwa pozwala na określenie idei autora. Piszący powinien pamiętać, że dobór słownictwa zależy od co najmniej dwóch czynników: świata, do którego należy narrator oraz świata, który chce wykreować w utworze.

Analizując język utworu, piszący powinien wziąć pod uwagę jego warstwę leksykalną (np. synonimy, homonimy, dialektyzmy, regionalizmy, kolokwializmy), gdyż wykorzystanie słowa w odpowiednim kontekście może być elementem charakterystyki postaci, środowiska itp. Istotne jest zauważenie, że te same słowa w różnym kontekście, w towarzystwie innych słów, mogą znaczyć zupełnie co innego. Z kolei analiza składniowa tekstu (rozpoznawanie np. zdań pytających, zdań krótkich albo wielokrotnie złożonych, inwersji, apostrof, pytań retorycznych, ironii) umożliwia dotarcie do treści dosłownych i ukrytych, co stanowi podstawę do określenia idei utworu, stosunku autora do przedstawianych wydarzeń lub wykreowanych bohaterów czy też do rozpoznania nastroju tekstu itd.

Dla analizy ważny jest też **styl utworu**, który jest często uzależniony zarówno od zjawisk ściśle literackich (epoka literacka), jak od charakteru samego języka tekstu. Styl utworu określany jest również przez gatunek literacki, do jakiego dany utwór należy. Istotne jest też, by piszący potrafił rozpoznać stylizację językową (dialektyzację, archaizację, stylizację środowiskową), jeżeli występuje ona w tekście, bowiem celem stylizacji jest nie tylko naśladowanie określonego stylu, lecz przede wszystkim stworzenie nowej wartości artystycznej wpływającej na sposób ujęcia tematu lub wyrażaną postawę wobec świata.

Wszystkie poglądy, sądy i oceny pisarza na temat rzeczywistości wypowiedziane w utworze: zarówno wprost przez autora, jak i wyrażane pośrednio, poprzez różne elementy świata przedstawionego i ich układ (zwłaszcza przez narratora lub bohatera), składają się na zawartość ideową tekstu, stanowiącą wyraz postawy autora wobec rzeczywistości pozaliterackiej.

Elementy analizy i interpretacji wiersza

1. Sformułowanie **tezy/hipotezy** interpretacyjnej (wstępne rozpoznanie głównego tematu/problemu wiersza).
2. Określenie **sytuacji lirycznej**, czyli rozpoznanie: typu liryki (charakter liryki, okoliczności mówienia, typ mówienia), charakteru podmiotu mówiącego (kto, do kogo, po co mówi?).
3. Ukazanie **sposobu konstruowania sytuacji lirycznej** (miejsca, czasu, obrazowania):
 - wszystkie zabiegi poetyckie oraz elementy świata przedstawionego (miejsce, czas, obrazowanie) powinny być ujęte integralnie i funkcjonalnie (bez dychotomii),
 - w obrazowaniu należy dostrzec zabiegi poetyckie, czyli zastosowane w wierszu zabiegi kompozycyjne i językowe (językowe, to znaczy nie tylko stylistyczne),
 - zabiegi językowe to wszystkie ważne dla wymowy wiersza użycia słów, związków wyrazowych, zabiegów składniowych, form fleksyjnych (np.: używanie imiesłówów, czasów...),
 - środki stylistyczne – mieszczą się w językowych, mają dla liryki szczególne znaczenie, są to: środki leksykalne, semantyczne (tropy), składniowe, brzmieniowe, wersyfikacyjne,
 - w opisie wiersza na poziomie podstawowym ważne, aby środki omówione należały do tak zwanych oczywistych, czyli były nieskomplikowane.

Wyczerpanie niektórych ważniejszych środków stylistycznych

- brzmieniowe, np.: onomatopeja, instrumentacja brzmieniowa,
 - leksykalne, np.: zgrubienia, zdrobnienia, neologizmy, archaizmy, kolokwializmy,
 - semantyczne, np.: metafory (typy), epitet, porównanie, symbol, alegoria,
 - składniowe, np.: anafora, epifora, paralelizm, powtórzenia, pytanie retoryczne, wykrzyknienie,
 - wersyfikacyjne, np.: rytm, rym, system wersyfikacyjny (np. sylabotonizm), refren,
 - kompozycyjne, np. gatunek, miejsca znaczące i powtarzające się motywy.
4. Interpretacja w kontekstach:
 - ogólnych,
 - właściwych (kontekst właściwy wynika z typu wiersza i odniesień, np.: liryka wyznania zakłada kontekst biograficzny/liryka opisowa zakłada kontekst historyczny/liryka refleksyjna zakłada kontekst filozoficzny.
 Kontekstowość łączy się też z intertekstualnością, czyli z kontekstem historycznoliterackim/z komparatystyką, czyli z kontekstami innych niż literatura dziedzin sztuki.
 5. Asocjacyjność myślenia, skojarzenia **w granicach wyznaczonych przez sens wiersza i przyjętą metodologię jego opisu** (bez jej nazywania).
 6. **Uogólnienie/podsumowanie**, czyli tzw. otwarcie „na po czytaniu”.

3.1. Rozprawka problemowa

Завдання 7.

Епоха формує людину, чи людина створює епоху? Поміркуй над проблемою, беручи до уваги наведені уривки твору Миколи Хвильового *Я (Романтика)* і весь твір, звернися до іншого тексту культури. Твоя робота повинна налічувати мінімум 250 слів.

Микола Хвильовий

Я (Романтика)

Цвітові яблуни

З далекого туману, з тихих озер загірної комуни шелестить шелест: то йде Марія. Я виходжу на безгранні поля, проходжу перевали і там, де жевріють кургани, похиляюся на самотню пустельну скелю. Я дивлюсь в даль. – Тоді дума за думою, як амазонянки, джигітують навколо мене. Тоді все пропадає... Таємні вершники летять, ритмічно похитуючись, до отрогів, і гасне день; біжить у могилах дорога, а за нею – мовчазний степ... Я одкидаю віі і згадую... воістину моя мати – втілений прообраз тієї надзвичайної Марії, що стоїть на гранях невідомих віків. Моя мати – наївність, тиха жура і добрість безмежна. (Це я добре пам'ятаю!). І мій неможливий біль, і моя незносна мука тепліють у лампаді фанатизму перед цим прекрасним печальним образом.

Мати каже, що я (її м'ятежний син) зовсім замучив себе... Тоді я беру її милу голову з нальотом сріблястої сивини і тихо кладу на свої груди... За вікном ішли росяні ранки і падали перламутри. Проходили неможливі дні. В далі з темного лісу брели подорожники й біля синьої криниці, де розлетілись дороги, де розбійний хрест, зупинялись. То – молоде загір'я.

– Але минають ночі, шелестять вечори біля тополь, тополі відходять у шосейну безвість, а за ними – літа, роки і моя буйна юність. Тоді дні перед грозою. Там, за отрогами сизого боку, спалахують блискавиці і накипають, і піняться гори. Важкий душний грім ніяк не прорветься з Індії, зі сходу. І томиться природа в передгроззі. А втім, за хмарним накипом чути й інший гул – ...глуха канонада. Насуваються дві грози.

– Тривога! – Мати каже, що вона поливала сьогодні м'яту, м'ята вмирає в тузі. Мати каже: „Надходить гроза!” І я бачу: в її очах стоять дві хрустальні росинки.

І

Атака за атакою. Шалено напірають ворожі полки. Тоді наша кавалерія з флангу, і йдуть фаланги інсургентів у контратаку, а гроза росте, і мої мислі – до неможливості натягнутий дріт.

День і ніч я пропадаю в „чека”.

Помешкання наше – фантастичний палац: це будинок розстріляного шляхтича. Химерні порт'єри, древні візерунки, портрети княжої фамілії. Все це дивиться на мене з усіх кінців мого випадкового кабінету.

Десь апарат військового телефону тягне свою печальну тривожну мелодію, що нагадує дальній вокзальний ріжок.

На розкішній канапі сидить, підклавши під себе ноги, озброєний татарин і монотонне наспівує азійське: „ала-ла-ла”.

Я дивлюсь на портрети: князь хмуристь брови, княгиня – надменна зневага, княжата – в темряві столітніх дубів.

І в цій надзвичайній суворості я відчуваю весь древній світ, всю безсилу грандіозність і красу третьої молодости минулих шляхетних літ.

Це чіткий перламутр на бенкеті дикої голодної країни.

І я, зовсім чужа людина, бандит – за одною термінологією, інсургент – за другою, я просто і ясно дивлюсь на ці портрети і в моїй душі нема й не буде гніву. І це зрозуміло:

– я – чекіст, але і людина. [...]

www.ukrlitzno.com.ua

Завдання 8.

Чи ти погоджуєшся зі словами письменника Тараса Прохаська, що „Література – це ще й бажання поділитися тим, що знаєш”? Поміркуй над проблемою, беручи до уваги наведені уривки есе Юрія Андруховича *Три сюжети без розв'язки*, звернися до інших художніх текстів. Твоя робота повинна налічувати мінімум 250 слів.

Юрій Андрухович

Три сюжети без розв'язки

[...] Я живу в місті, якому виразно бракує виразності – вона мусить вигадуватись або снитися. Це місто, безумовно, значно менш історично шановане, ніж сусідні Львів або Чернівці. Воно лежить якраз на середині шляху між ними, себто в зоні перетину їхніх тіней, королівської та князівської. Його можна вважати дещо обділеним „великою історією”. Тому кожен із подібних снів здається мені вкрай важливим. Це щоразу нагадування нам про щось велике. Що нам сьогодні робити з цими нагадуваннями?

Я не прихильник різких протиставлень і, тим більше, патетичних нарікань на Zeitgeist. Але от, ще переповнений криками і схлипами з-перед 250 років, ще загіпнотизований свіжими ранами у шляхетських грудях, я виходжу з колегіати. Навколо мене діється теперішнє повсякдення.

Це середмістя – базарне, облуплене, з катастрофічними будинками, шурами і мотлохом. Це, даруйте „високий штиль”, об'єкт моїх колишніх інспірацій. Був такий час, коли я намагався перебрати на себе реставраторські функції й за допомогою найефемернішого з матеріалів – мови – відбудовувати хоча б фрагменти стін, веж, кохань і снів, які обов'язково – так я хотів – мусили тут траплятися. Нині тут надто тісно, надто брудно, кожен щось продає, прибудовує, доруйновує. Боюся, що це нащадки карпатських опришків урешті таки захопили місто і загалили його третьосортним крамом, а також найдешевшою попсою з Москви. Боюся, що це особливо вишукана іронія історії. Йдеться навіть не про відсутність герба Потоцьких на брамі їхнього ж таки, Потоцьких, замку. Образ ворога можна спроектувати в минуле і ще довго втішатися його плеканням. От тільки що робити з майбутнім? А втім, я зарікався щодо патетики. Про майбутнє ані слова – воно настільки далеко, що можна до нього не дожити. Зупинімося тут і зараз. Це наша країна, обдерта провінція, кінець віку, кінець світу і всього іншого. Це наша територія – другої не дано. Територіальних претензій поки що не передбачається. Тож ніхто не перешкодить нам доруйнувати її.

Дезорієнтація на місцевості, www.ukrcenter.com/

Завдання 9.

Що більше впливає на долю людини – її воля чи зовнішні сили? Поміркуй над проблемою, беручи до уваги наведені уривки і весь твір Михайла Коцюбинського *Тіні забутих предків*, звернися до іншого тексту культури.

Михайло Коцюбинський

Тіні забутих предків

[...] Маріччина пісня оповідала всім добре знайому подію, ще свіжу: як зчарувала Андрія Параска, як він вмирав од того та навчав не любити чужі молодиці. Або про горе матері, якої син загинув у лісі, придушений деревом. Пісні були сумні, прості і ревні, аж краjali серце. Вона їх звичайно кінчала:

Ой кувала ми зозулька та й коло потічка.

А хто склав співаночку? Йванкова Марічка.

Вона давно вже була Іванкова, ще з тринадцяти літ. Що ж в тому дивного було? Пасучи вівці, бачила часто, як цап перчить козу або баран валує вівці, – все було так просто, природно, відколи світ світом, що жадна нечиста думка не засмітила їй серця. Правда, кози та вівці стають од того кітні, але людям помагає ворожка. Марічка не боялась нічого. За поясом, на голім тілі, вона носила часник, над яким пошептала ворожка, їй ніщо тепер не зашкодить. На згадку про се Марічка лукаво осміхалась до себе і обіймала Івана за шию.

– Любчику Іванку! Ци будемо в парі усе?

– Єк бог даст, моє солодашко.

– Ой, ні! Велику пізьму має у серці стариня наша. Не набутися нам.

Тоді його очі темніли і груз топірець в землю.

– Я не требую їхнею згодою. Най що хоче роб'є, а ти будеш моєю.

– Ой мой-мой! Шо ти говориш...

– Шо чуєш, душко.

І наче на злість старині він на танцях вимахував дівкою так, що аж постоли розсідались.

Однак не все так складалось, як думав Іван. Газдівство його руйнувалось, вже не було коло чого усім робити і треба було йти в найми.

Жура гризла Івана.

– Мушу йти в полонину, Марічко, – сумував він задалегідь.

– Шо ж, йди, Іванку, – покірно обзивалась Марічка. – Така нам доля судилась... [...]

3.2. Rozprawka interpretacyjna

Завдання 10.

Проаналізуй наведений твір. Визнач тезу й обґрунтуй її. Твоя робота повинна налічувати мінімум 250 слів.

Василь Симоненко

Русь

I

З глибин віків і гордо, й величаво
Встає легендами овіяне ім'я.
Минуле – сон, але сліпа змія
Не отруїла доблесті і слави.

То ж не орда завзята і кривава
Нежданно появилася в степах,
Щоб у сплюндрованих і спалених містах
Шуміли оргії і варварські забави.

То встала Русь в кольчuzі і шоломі,
Щоб їй стихія покорилась дика,
І вів її у далі невідомі
Син Перуна Олег-владика...

І Візантія снила крізь туман
Підводив голову народжений титан.

II

Підводив голову народжений титан,
І йшли назустріч вічності і смерті
Нездолані, гарячі і уперті
Дружини непокірливих слов'ян.

Русь не дрімала, стомлена і млява,
Забившиися ведмедем у барліг,
Бо відчували грек і печеніг
Відлуння кроків князя Святослава.

Цвіли хоругви руські на Дунаї,
І Доростол навіки записав,
Що мертвий воїн сорому не має.

І ворог знав, підступний і лукавий,
Що витязь тут не здобичі шукав
І війни йшли не тільки ради слави.

III

І війни йшли не тільки ради слави,
Бо іншій все корилося меті
Меч Святослава прокладав путі
Для мудрості ясної Ярослава.

Коли була Європа в забутті
Та істина у вогнищах палала,
Антична мудрість гордо оживала
В твоїм, о Русь, допитливім житті.

За ясні зорі і за тихі води
Ішли в бої сини твого народу
І гинули, слабійучи від ран.

Але тебе ця кров не зупиняла,
Бо ти й тоді, хай підсвідомо, дбала
За кращу, світлу долю всіх слов'ян.

www.poetryclub.com.ua

Завдання 11.

Проаналізуй наведений твір. Визнач тезу й обґрунтуй її. Твоя робота повинна налічувати мінімум 250 слів.

Павло Тичина

Терор

І знову беремо євангеліє, філософів, поетів. Людина,
що казала: убивати гріх! – на ранок
з простреленою головою. Й собаки за тіло
на смітнику гризуться.
Лежи, не прокидайся, моя мати!
Велика ідея потребує жертв. Але хіба то є
жертва,
коли звір звіра їсть?
– не прокидайся, мати...
Жорстокий естетизме! – й коли ти
перестанеш любити
з перерізаного горла? –
Звір звіра їсть.

Антистрофа

Аероплани й усе довершенство техніки –
до
чого це, коли люди одне одному в вічі не
дивляться?

4. Wykaz umiejętności ogólnych i szczegółowych sprawdzanych zadaniami

Завдання 1.1.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.11. Zdający dokonuje logicznego streszczenia tekstu argumentacyjnego (wyróżniając kluczowe pojęcia, twierdzenia i sposób ich uzasadnienia).

Завдання 1.2.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.10. Zdający odczytuje sens tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań porządkowanych w akapicie), potrafi wydzielić jego fragmenty i wyjaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości.

Завдання 1.3.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.10. Zdający odczytuje sens tekstu, związków frazeologicznych.

Завдання 1.4.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2. 12. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych (artykuł, reportaż), popularnonaukowych, prasowych (wiadomość, komentarz), uwzględniając zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte.

Завдання 1.5.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2. 12. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych (artykuł, reportaż), popularnonaukowych, prasowych (wiadomość, komentarz), uwzględniając zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte.

Завдання 2.1.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.11. Zdający dokonuje logicznego streszczenia tekstu argumentacyjnego.

Завдання 2.2.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.8. Zdający rozpoznaje cechy gatunkowe tekstu.

Завдання 2.3.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2. 12. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych (artykuł, reportaż), popularnonaukowych, prasowych (wiadomość, komentarz), uwzględniając zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte.

Завдання 2.2.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2. 12. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych (artykuł, reportaż), popularnonaukowych, prasowych (wiadomość, komentarz), uwzględniając zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte.

Завдання 2.3.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2. 12. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych (artykuł, reportaż), popularnonaukowych, prasowych (wiadomość, komentarz), uwzględniając zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte.

Завдання 3.1.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.12. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych i publicystycznych, uwzględniając zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte.

Завдання 3.2.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.10. Zdający odczytuje sens tekstu, związków frazeologicznych.

Завдання 3.3.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.10. Zdający odczytuje sens tekstu, związków frazeologicznych.

Завдання 3.4.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2. 11. Zdający dokonuje logicznego streszczenia tekstu argumentacyjnego (wyróżniając kluczowe pojęcia, twierdzenia i sposób ich uzasadnienia).

Завдання 3.5.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.12. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych i publicystycznych, uwzględniając zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte.

Завдання 4.1.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.11. Zdający dokonuje logicznego streszczenia tekstu argumentacyjnego (wyróżniając kluczowe pojęcia, twierdzenia i sposób ich uzasadnienia)..

Завдання 4.2.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.10. Zdający odczytuje sens tekstu, związków frazeologicznych.

Завдання 4.3.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.11. Zdający dokonuje logicznego streszczenia tekstu argumentacyjnego (wyróżniając kluczowe pojęcia, twierdzenia i sposób ich uzasadnienia).

Завдання 4.4.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.8. Zdający rozpoznaje cechy gatunkowe tekstu.

Завдання 5.1.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.12. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych i publicystycznych, uwzględniając zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte.

Завдання 5.2.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.10. Zdający odczytuje sens tekstu, związków frazeologicznych.

Завдання 5.3.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.12. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych i publicystycznych, uwzględniając zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte.

Завдання 5.4.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.11. Zdający dokonuje logicznego streszczenia tekstu argumentacyjnego (wyróżniając kluczowe pojęcia, twierdzenia i sposób ich uzasadnienia). 2.5. Zdający rozpoznaje intencję wypowiedzi (wymaganie z III etapu kształcenia).

Завдання 5.5.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.12. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych i publicystycznych, uwzględniając zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte.

Завдання 5.6.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.12. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych i publicystycznych, uwzględniając zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte. 2.5. Zdający rozpoznaje intencję wypowiedzi (wymaganie z III etapu kształcenia).

Завдання 6.1.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.11. Zdający dokonuje logicznego streszczenia tekstu argumentacyjnego.

Завдання 6.2.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.8. Zdający rozpoznaje cechy gatunkowe tekstu.

Завдання 6.3.

Wymagania ogólne	II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
Wymagania szczegółowe	2.12. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych i publicystycznych, uwzględniając zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte. 2.5. Zdający rozpoznaje intencję wypowiedzi (wymaganie z III etapu kształcenia).

Завдання 7.

Епоха формує людину, чи людина створює епоху? Поміркуй над проблемою, беручи до уваги наведені уривки твору Миколи Хвильового *Я (Романтика)* і весь твір, звернися до іншого тексту культури. Твоя робота повинна налічувати мінімум 250 слів.

Wymagania ogólne	I. Zrozumienie własnego dziedzictwa narodowego lub etnicznego. III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.
Wymagania szczegółowe	Zdający: 1.1. zna utwory literackie i inne teksty kultury ważne dla poczucia tożsamości narodowej lub etnicznej i przynależności do wspólnoty europejskiej oraz światowej; 1.2. rozpoznaje wartości narodowe związane z własnym dziedzictwem kulturowym, np.: ojczyzna, mała ojczyzna, społeczność, naród, społeczeństwo, obywatelstwo; 3.1. sprawnie posługuje się oficjalną odmianą języka narodowego (wymaganie z III etapu kształcenia) 3.1. tworzy dłuższy tekst pisany zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej; 3.2. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę, dobiera i porządkuje argumenty, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie); 3.4. stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji; 4.7. określa problematykę utworu (wymaganie z III etapu kształcenia); 4.5. rozpoznaje treści symboliczne utworu; 4.10. rozpoznaje sposoby kreowania bohatera i świata przedstawionego.

Завдання 8.

Чи ти погоджуєшся зі словами письменника Тараса Прохаська, що „Література – це ще й бажання поділитися тим, що знаєш”? Поміркуй над проблемою, беручи до уваги наведені уривки есе Юрія Андруховича *Три сюжети без розв’язки*, звернися до інших художніх текстів. Твоя робота повинна налічувати мінімум 250 слів.

Wymagania ogólne	I. Zrozumienie własnego dziedzictwa narodowego lub etnicznego. III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.
Wymagania szczegółowe	Zdający: 1.1. zna utwory literackie i inne teksty kultury ważne dla poczucia tożsamości narodowej lub etnicznej i przynależności do wspólnoty europejskiej oraz światowej; 1.2. rozpoznaje wartości narodowe związane z własnym dziedzictwem kulturowym, np.: ojczyzna, mała ojczyzna, społeczność, naród, społeczeństwo, obywatelstwo; 3.1. sprawnie posługuje się oficjalną odmianą języka narodowego (wymaganie z III etapu kształcenia) 3.1. tworzy dłuższy tekst pisany zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej; 3.2. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę, dobiera i porządkuje argumenty, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie); 3.4. stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji; 4.7. określa problematykę utworu (wymaganie z III etapu kształcenia); 4.5. rozpoznaje treści symboliczne utworu.

Завдання 9.

Що більше впливає на долю людини – її воля чи зовнішні сили? Поміркуй над проблемою, беручи до уваги наведені уривки і весь твір Михайла Коцюбинського *Тіні забутих предків*, звернися до іншого тексту культури.

Wymagania ogólne	I. Zrozumienie własnego dziedzictwa narodowego lub etnicznego. III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.
Wymagania szczegółowe	Zdający: 1.1. zna utwory literackie i inne teksty kultury ważne dla poczucia tożsamości narodowej lub etnicznej i przynależności do wspólnoty europejskiej oraz światowej; 1.2. rozpoznaje wartości narodowe związane z własnym dziedzictwem kulturowym, np.: ojczyzna, mała ojczyzna, społeczność, naród, społeczeństwo, obywatelstwo; 3.1. sprawnie posługuje się oficjalną odmianą języka narodowego (wymaganie z III etapu kształcenia) 3.1. tworzy dłuższy tekst pisany zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej; 3.2. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę, dobiera i porządkuje argumenty, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie); 3.4. stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji; 4.7. określa problematykę utworu (wymaganie z III etapu kształcenia); 4.5. rozpoznaje treści symboliczne utworu; 4.10. rozpoznaje sposoby kreowania bohatera i świata przedstawionego.

Kryteria oceny rozprawki

A	B	C	D	E	F	G	H	I
Sformułowanie stanowiska wobec problemu podanego w poleceniu	Uzasadnienie stanowiska	Poprawność rzeczowa	Zamyśl kompozycyjny	Spójność lokalna	Styl tekstu	Poprawność językowa	H	Poprawność zapisu
6	Uzasadnienie trafne, szerokie i pogłębione Uzasadnienie trafne i szerokie	Brak błędów rzeczowych	Kompozycja funkcjonalna	Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczne zaburzenia spójności	Styl stosowny	Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	4	Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące
3	Uzasadnienie trafne, ale wąskie Uzasadnienie częściowe	Nie więcej niż jeden błąd rzeczowy	Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	Znaczne zaburzenia spójności	Styl częściowo stosowny	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące
0	Brak uzasadnienia stanowiska	Błędy rzeczowe	Brak zamysłu kompozycyjnego	Wypowiedź niespójna	Styl niestosowny	Liczne błędy rażące	0	Liczne błędy rażące

UWAGA

Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.
 Jeśli w kategorii A praca uzyska 3 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.
 Jeśli praca składa się z mniej niż 250 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.
 Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Objaśnienia

A. Sformułowanie stanowiska (np. w postaci tezy lub hipotezy). Zdający powinien zrozumieć problem postawiony w poleceniu i sformułować stanowisko będące rozwiązaniem problemu. Stanowisko jest oceniane ze względu na to, czy jest **udaną próbą rozwiązania problemu**.

Adekwatność to odpowiedniość (zgodność, współmierność) **stanowiska i problemu** (zdający może się zgodzić, nie zgodzić, zachować postawę ambiwalentną wobec istoty problemu).

Stanowisko będące częściowo udaną próbą rozwiązania problemu jest skutkiem niepełnego zrozumienia problemu lub niepełnego zrozumienia tekstu.

Wypowiedź argumentacyjna, w której brak stanowiska, może zawierać jedynie streszczenie tekstu, biografię autora itp. lub rozwijać myśli niezwiązane z poleceniem.

Sformułowanie stanowiska nie musi stanowić wyodrębnionej części rozprawki.

B. Uzasadnienie stanowiska. Uzasadnienie jest oceniane ze względu na to, czy jest **trafne**, czy jest **szerokie** i czy jest **pogłębione**.

Uzasadnienie nie musi być graficznie wyodrębnioną częścią rozprawki.

Uzasadnienie **trafne** zawiera logicznie poprawne argumenty (czyli stwierdzenia poparte przykładami) za przyjętym rozwiązaniem problemu.

Szerokość uzasadnienia ocenia się na podstawie tego, czy zdający w swojej wypowiedzi odniósł się do wszystkich elementów wskazanych w poleceniu.

Uzasadnienie jest **szerokie**, jeśli zdający trafnie odniósł się do wszystkich elementów wskazanych w poleceniu.

Uzasadnienie jest wąskie, jeśli zdający trafnie odniósł się tylko do niektórych elementów wskazanych w poleceniu (np. nie odniósł się do podanego w zadaniu tekstu lub nie przywołał innego tekstu kultury).

Uzasadnienie **pogłębione** to uzasadnienie, w którym zdający **wnikliwie** odniósł się w rozwinięciu do **wszystkich elementów** polecenia.

Uzasadnienie jest **częściowe**, jeżeli (a) niektórych argumentów nie można uznać za logicznie poprawne wobec przyjętego stanowiska lub (b) niektóre argumenty są niepoparte przykładami, lub (c) niektóre argumenty są wzajemnie sprzeczne.

Wypowiedź argumentacyjna, w której **brak uzasadnienia**, nie zawiera logicznie poprawnych argumentów za przyjętym rozwiązaniem problemu lub rozwija myśli niezwiązane ze stanowiskiem.

C. Poprawność rzeczową ocenia się na podstawie liczby błędów rzeczowych. Pomyłki (np. w nazwach własnych lub datach) niewpływające na uzasadnienie stanowiska wobec problemu uważa się za usterki, a nie błędy rzeczowe.

Błąd kardynalny to błąd rzeczowy świadczący o nieznajomości: (1) tekstu kultury, do którego odwołuje się zdający, oraz (2) kontekstu interpretacyjnego przywołanego przez zdającego.

D. Kompozycję ocenia się ze względu na **funkcjonalność segmentacji** i **uporządkowania tekstu** zgodnie z wybranym przez zdającego gatunkiem wypowiedzi. Należy wziąć pod uwagę, czy w tekście zostały wyodrębnione – językowo i graficznie – części pracy i akapity niezbędne dla jasnego przedstawienia stanowiska i uzasadniających je argumentów oraz czy wyodrębnione części i akapity są logicznie i konsekwentnie uporządkowane (bez luk i zbędnych powtórzeń).

Kompozycja jest **funkcjonalna**, jeśli podział tekstu na segmenty (części) i ich porządek (układ) są ściśle powiązane z porządkiem treści i realizowanymi w tekście funkcjami retorycznymi. Odejście od zasady trójdzielnej kompozycji nie jest błędem, jeśli segmentacja jest funkcjonalna.

E. Spójność lokalną ocenia się na podstawie zgodności logicznej i gramatycznej między kolejnymi, znajdującymi się w bezpośrednim sąsiedztwie zdaniem w akapitach. Znaczone zaburzenia spójności wypowiedzi to np. akapity zbudowane z sekwencji zdań niepowiązanych ze sobą ani logicznie, ani gramatycznie (potok luźnych myśli, skojarów).

F. Styl tekstu napisanego przez zdającego ocenia się ze względu na **stosowność**.

Styl uznaje się za stosowny, jeśli zachowana jest zasada *decorum* (dobór środków językowych jest celowy i adekwatny do wybranego przez zdającego gatunku wypowiedzi, sytuacji egzaminacyjnej, tematu i intencji wypowiedzi oraz odmiany pisanej języka). Dopuszczalne są drobne, sporadyczne odstępstwa od stosowności.

Styl częściowo stosowny dotyczy wypowiedzi, w której zdający niefunkcjonalnie łączy różne style, nie kontroluje jednolitości stylu – np. w wypowiedzi pojawiają się wyrazy i konstrukcje z języka potocznego, nieoficjalnego, wtręty ze stylu urzędowego, nadmierna metaforyka.

Mieszanie różnych stylów wypowiedzi uznaje się za uzasadnione, jeśli jest funkcjonalne.

Styl jest niestosowny, jeśli wypowiedź zawiera np. wulgaryzmy lub ma charakter obraźliwy.

Styl wypracowania nie musi być zgodny z upodobaniami stylistycznymi egzaminatora.

G. Poprawność językową ocenia się ze względu na **liczbę** i **wagę** błędów składniowych, leksykalnych, słowotwórczych, frazeologicznych, fleksyjnych i stylistycznych.

Błąd stylistyczny to konstrukcja zgodna z normą językową, ale niewłaściwa w sytuacji, w której powstaje tekst, oraz nieodpowiednia dla stylu, w jakim tekst jest pisany, np. udziwniona metafora, niefunkcjonalny kolokwializm, wulgaryzm, nieuzasadnione powtórzenie leksykalne lub składniowe. Błędów logicznych nie uznaje się za błędy stylistyczne.

H. Poprawność zapisu ocenia się ze względu na **liczbę** błędów ortograficznych i interpunkcyjnych (szacowaną odpowiednio do objętości tekstu) oraz ich **wagę** (błędy rażące i nierażące). Za **błąd rażący** uznaje się błąd, który polega na naruszeniu ogólnej reguły ortograficznej lub interpunkcyjnej w zapisie słów lub fraz o wysokiej frekwencji.

Завдання 10.

Проаналізуй наведений твір. Визнач головну думку й обґрунтуй свій вибір. Твоя робота повинна налічувати мінімум 250 слів.

Wymagania ogólne	I. Zrozumienie własnego dziedzictwa narodowego lub etnicznego. III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.
Wymagania szczegółowe	<p>Zdający:</p> <p>1.1. zna utwory literackie i inne teksty kultury ważne dla poczucia tożsamości narodowej lub etnicznej i przynależności do wspólnoty europejskiej oraz światowej;</p> <p>1.2. rozpoznaje wartości narodowe związane z własnym dziedzictwem kulturowym, np.: ojczyzna, mała ojczyzna, społeczność, naród, społeczeństwo, obywatelstwo;</p> <p>3.1. sprawnie posługuje się oficjalną odmianą języka narodowego (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>3.1. tworzy dłuższy tekst pisany zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej;</p> <p>3.2. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę, dobiera i porządkuje argumenty, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>3.4. stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji;</p> <p>4.7. określa problematykę utworu (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>4.5. odczytuje treści symboliczne utworu;</p> <p>4.6. wskazuje zastosowane w utworze językowe środki wyrazu artystycznego;</p> <p>4.11. rozpoznaje podstawowe motywy oraz ich funkcje w utworze;</p> <p>4.12. wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa-klucze, motto);</p> <p>4.13. wykorzystuje w interpretacji utworu konteksty: literacki, kulturowy, filozoficzny.</p>

Завдання 11.

Проаналізуй наведений твір. Визнач головну думку й обґрунтуй свій вибір. Твоя робота повинна налічувати мінімум 250 слів.

Wymagania ogólne	I. Zrozumienie własnego dziedzictwa narodowego lub etnicznego. III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.
Wymagania szczegółowe	<p>Zdający:</p> <p>1.1. zna utwory literackie i inne teksty kultury ważne dla poczucia tożsamości narodowej lub etnicznej i przynależności do wspólnoty europejskiej oraz światowej;</p> <p>1.2. rozpoznaje wartości narodowe związane z własnym dziedzictwem kulturowym, np.: ojczyzna, mała ojczyzna, społeczność, naród, społeczeństwo, obywatelstwo;</p> <p>3.1. sprawnie posługuje się oficjalną odmianą języka narodowego (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>3.1. tworzy dłuższy tekst pisany zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej;</p> <p>3.2. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę, dobiera i porządkuje argumenty, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>3.4. stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji;</p> <p>4.7. określa problematykę utworu (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>4.5. odczytuje treści symboliczne utworu;</p> <p>4.6. wskazuje zastosowane w utworze językowe środki wyrazu artystycznego;</p> <p>4.11. rozpoznaje podstawowe motywy oraz ich funkcje w utworze;</p> <p>4.12. wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa-klucze, motto);</p> <p>4.13. wykorzystuje w interpretacji utworu konteksty: literacki, kulturowy, filozoficzny, biograficzny.</p>

Завдання 12.

Проаналізуй наведений твір. Визнач головну думку й обґрунтуй свій вибір. Твоя робота повинна налічувати мінімум 250 слів.

Wymagania ogólne	I. Zrozumienie własnego dziedzictwa narodowego lub etnicznego. III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.
Wymagania szczegółowe	<p>Zdający:</p> <p>1.1. zna utwory literackie i inne teksty kultury ważne dla poczucia tożsamości narodowej lub etnicznej i przynależności do wspólnoty europejskiej oraz światowej;</p> <p>1.2. rozpoznaje wartości narodowe związane z własnym dziedzictwem kulturowym, np.: ojczyzna, mała ojczyzna, społeczność, naród, społeczeństwo, obywatelstwo;</p> <p>3.1. sprawnie posługuje się oficjalną odmianą języka narodowego (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>3.1. tworzy dłuższy tekst pisany zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej;</p> <p>3.2. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę, dobiera i porządkuje argumenty, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>3.4. stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji;</p> <p>4.7. określa problematykę utworu (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>4.5. odczytuje treści symboliczne utworu;</p> <p>4.6. wskazuje zastosowane w utworze językowe środki wyrazu artystycznego;</p> <p>4.11. rozpoznaje podstawowe motywy oraz ich funkcje w utworze;</p> <p>4.12. wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa-klucze, motto);</p> <p>4.13. wykorzystuje w interpretacji utworu konteksty: literacki, kulturowy, filozoficzny, biograficzny.</p>

Kryteria oceny interpretacji utworu poetyckiego

A	B	C	D	E	F	G	H	I
Koncepcja interpretacyjna	Uzasadnienie tezy interpretacyjnej	Poprawność rzeczowa	Zamysł kompozycyjny	Spójność lokalna	Styl tekstu	Poprawność językowa	Poprawność zapisu	
6	12	2	4	2	3	4	4	
Koncepcja niesprzeczna z utworem, spójna i obejmująca sensy niedosłowne	Uzasadnienie trafne i pogłębione	Brak błędów rzeczowych	Kompozycja funkcjonalna	Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczące zaburzenia spójności	Styl stosowny	Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące	
4	8	1	2	1	1	2	2	
Koncepcja niesprzeczna z utworem, ale niespójna i/lub obejmująca w większości znaczenia dosłowne	Uzasadnienie trafne, ale niepogłębione	Nie więcej niż jeden błąd rzeczowy	Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	Znaczące zaburzenia spójności	Styl częściowo stosowny	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	
2	4							
Koncepcja częściowo sprzeczna z utworem	Uzasadnienie częściowo trafne							
0	0	0	0	0	0	0	0	
Brak koncepcji lub koncepcja całkowicie sprzeczna z utworem	Brak trafnych argumentów uzasadniających interpretację	Błędy rzeczowe	Brak zamysłu kompozycyjnego	Wypowiedź niespójna	Styl niestosowny	Liczne błędy rażące	Liczne błędy rażące	

UWAGA

Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.
 Jeśli w kategorii A praca uzyska 2 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.
 Jeśli praca składa się z mniej niż 250 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.
 Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Objaśnienia

A. Koncepcja interpretacyjna jest efektem poszukiwania przez zdającego całościowego sensu utworu, tzn. jest pomysłem na jego odczytanie (wyrażonym np. w postaci tezy lub hipotezy interpretacyjnej). Ocenia się ją ze względu na to, czy jest **niesprzeczna z utworem** i czy jest **spójna**, a także czy zdający dociera do sensów niedosłownych interpretowanego utworu, czy czyta go jedynie na poziomie dosłownym.

– Koncepcja jest **częściowo sprzeczna** z utworem, jeśli jedynie we fragmentach (lub fragmencie) znajduje potwierdzenie w tekście.

– Koncepcja jest **całkowicie sprzeczna** z utworem, jeśli nawet we fragmentach (lub fragmencie) nie znajduje potwierdzenia w tekście.

– Koncepcja jest **spójna**, gdy obejmuje i łączy w całość odszukane przez piszącego sensy utworu.

– Koncepcja jest **niespójna**, gdy jest fragmentaryczna, tzn. rekonstruuje pojedyncze sensy cząstkowe (np. z poszczególnych strof tekstu) bez wskazania całościowego sensu utworu, oraz gdy zawiera luźno powiązane, niepowiązane lub wzajemnie wykluczające się odczytania sensu utworu (niesprzeczne z interpretowanym utworem).

Brak koncepcji to brak śladów poszukiwania sensu utworu (całościowego i/lub sensów cząstkowych) – praca nie jest interpretacją, a np. streszczeniem.

Koncepcja interpretacyjna nie musi stanowić wyodrębnionej części pracy, może wynikać z jej całościowej wymowy.

B. Uzasadnienie interpretacji jest oceniane ze względu na to, czy jest **trafne** i czy jest **pogłębione**.

– Uzasadnienie **trafne** zawiera wyłącznie **powiązane z tekstem argumenty na rzecz odczytania sensu utworu**. Argumenty muszą wynikać ze sfunkcjonalizowanej analizy, to znaczy wywodzić się z formy lub/i treści tekstu.

– Uzasadnienie jest **częściowo trafne**, jeśli w pracy oprócz niepowiązanych z tekstem lub/i niewynikających ze sfunkcjonalizowanej analizy argumentów został sformułowany przynajmniej jeden argument powiązany z tekstem i wynikający ze sfunkcjonalizowanej analizy.

– Uzasadnienie jest **pogłębione**, jeśli jest osadzone nie tylko w tekście, ale także w potwierdzonym tekstem i przyjętą koncepcją interpretacyjną kontekstach (np. biograficznym, historycznoliterackim, filozoficznym, kulturowym). Zdający powinien choć częściowo rozwinąć przywołany kontekst, aby uzasadnić jego pojawienie się.

– Uzasadnienie jest **niepogłębione**, gdy zdający przywołuje argumenty tylko z tekstu, albo tylko z kontekstu. Wszystkie argumenty muszą być sfunkcjonalizowane.

C. Poprawność rzeczową ocenia się na podstawie liczby błędów rzeczowych. Pomyłki (np. w nazwach własnych lub datach) niewpływające na koncepcję interpretacyjną uważa się za usterki, a nie błędy rzeczowe.

Błąd kardynalny to błąd rzeczowy świadczący o niezajomości: (1) tekstu kultury, do którego odwołuje się zdający oraz (2) kontekstu interpretacyjnego przywołanego przez zdającego.

D. Kompozycję ocenia się ze względu na **funkcjonalność segmentacji i uporządkowania tekstu** zgodnie z wybranym przez zdającego gatunkiem wypowiedzi. Należy wziąć pod uwagę, czy w tekście zostały wyodrębnione – językowo i graficznie – części pracy i akapity niezbędne dla jasnego przedstawienia koncepcji interpretacyjnej i uzasadniających ją argumentów oraz czy wyodrębnione części i akapity są logicznie i konsekwentnie uporządkowane (bez luk i zbędnych powtórzeń). Kompozycja jest **funkcjonalna**, jeśli podział tekstu na segmenty (części) i ich porządek (układ) są ściśle powiązane z porządkiem treści i realizowanymi w tekście funkcjami retorycznymi. Odejście od zasady trójdzielnej kompozycji nie jest błędem, jeśli segmentacja jest funkcjonalna.

E. Spójność lokalną ocenia się na podstawie zgodności logicznej i gramatycznej między kolejnymi, znajdującymi się w bezpośrednim sąsiedztwie zdaniami w akapitach. Znaczące zaburzenia spójności wypowiedzi to np. akapity zbudowane z sekwencji zdań niepowiązanych ze sobą ani logicznie, ani gramatycznie (potok luźnych myśli, skojarzeń).

F. Styl tekstu napisanego przez zdającego ocenia się ze względu na **stosowność**.

Styl uznaje się za stosowny, jeśli zachowana jest zasada *decorum* (dobór środków językowych jest celowy i adekwatny do wybranego przez zdającego gatunku wypowiedzi, sytuacji egzaminacyjnej, tematu i intencji wypowiedzi oraz odmiany pisanej języka). Dopuszcza się drobne, sporadyczne odstępstwa od stosowności.

Styl częściowo stosowny dotyczy wypowiedzi, w której zdający niefunkcjonalnie łączy różne style, nie kontroluje jednolitości stylu – np. w wypowiedzi pojawiają się wyrazy i konstrukcje z języka potocznego, nieoficjalnego, wtręty ze stylu urzędowego, nadmierna metaforyka.

Mieszanie różnych stylów wypowiedzi uznaje się za uzasadnione, jeśli jest funkcjonalne.

Styl jest niestosowny, jeśli wypowiedź zawiera np. wulgaryzmy lub ma charakter obraźliwy.

Styl wypracowania nie musi być zgodny z upodobaniami stylistycznymi egzaminatora.

G. Poprawność językową ocenia się ze względu na **liczbę** i **wagę** błędów składniowych, leksykalnych, słowotwórczych, frazeologicznych, fleksyjnych i stylistycznych.

Błąd stylistyczny to konstrukcja zgodna z normą językową, ale niewłaściwa w sytuacji, w której powstaje tekst, oraz nieodpowiednia dla stylu, w jakim tekst jest pisany, np. udziwniona metafora, niefunkcjonalny kolokwializm, wulgaryzm, nieuzasadnione powtórzenie leksykalne lub składniowe. Błędów logicznych nie uznaje się za błędy stylistyczne.

H. Poprawność zapisu ocenia się ze względu na **liczbę** błędów ortograficznych i interpunkcyjnych (szacowaną odpowiednio do objętości tekstu) oraz ich **wagę** (błędy rażące i nierażące). Za **błąd rażący** uznaje się błąd, który polega na naruszeniu ogólnej reguły ortograficznej lub interpunkcyjnej w zapisie słów lub fraz o wysokiej frekwencji.

EGZAMIN MATURALNY

JĘZYK UKRAIŃSKI

Poziom rozszerzony

ZBIÓR ZADAŃ

Materiały pomocnicze dla uczniów i nauczycieli

Centralna Komisja Egzaminacyjna

2015

Autor zadań

dr Paulina Olechowska

Redakcja

dr Svitłana Romaniuk

Opracowanie techniczne

Bartosz Kowalewski

1. Zadania rozszerzonej odpowiedzi

1.1. Tekst teoretyczny

Na czym polega realizacja wypowiedzi argumentacyjnej dotycząca tekstu teoretycznego

Wypowiedź argumentacyjna

Ma charakter problemowy. Tworzenie wypowiedzi argumentacyjnej (w formie wybranej przez zdającego, np. rozprawki lub szkicu) wymaga odniesienia się do tekstu historycznoliterackiego albo teoretycznoliterackiego, albo krytycznoliterackiego.

Rozprawka

Ma, podobnie jak na poziomie podstawowym, charakter problemowy.

Zadanie składa się z polecenia i tekstu teoretycznego (krytycznoliterackiego, historycznoliterackiego lub teoretycznoliterackiego).

Od zdającego wymaga się

- zrozumienia załączonego do polecenia tekstu krytycznoliterackiego, historycznoliterackiego lub teoretycznoliterackiego;
- określenia głównego problemu przedstawionego w tekście – tekst wybrany do analizy musi zawierać problem wymagający rozstrzygnięcia krytycznego.

Zdający

- rozpoznaje problem, opisuje go, proponuje rozwinięcie,
- rozważa i ocenia rozwiązanie problemu, które przedstawił autor tekstu,
- formułuje argumenty dowodzące słuszności stanowiska autora lub argumenty potwierdzające krytyczny stosunek wobec tego stanowiska,
- w argumentacji wykorzystuje inne teksty kultury.

Szkic krytyczny to druga z form wypowiedzi argumentacyjnej, którą może napisać zdający.

Może mieć charakter eseju lub artykułu krytyczno-literackiego. Napisanie szkicu krytycznego wymaga wyrazistego zarysowania problemu i rozwiązania go w sposób ujawniający wyraźnie indywidualną interpretację problemu. Problem może zostać zasygnalizowany tytułem. W szkicu krytycznym wymagana jest w przejrzysta kompozycja, co nie wyklucza asocjacyjnego charakteru wypowiedzi. W wypowiedzi powinno się wyraźnie zaznaczyć dążenie do syntetycznego ujęcia analizowanego zagadnienia.

Praktyczne wskazówki do pisania szkicu krytycznego

W pisaniu eseju istotne jest wyodrębnienie i ostre zarysowanie konkretnego tematu. Ta forma wypowiedzi charakteryzuje się erudycyjnością i syntetyczną przejrzystą kompozycją właściwą dla struktury gatunku i indywidualnej (autorskiej) interpretacji problemu. Często znajdują się w szkicu aneksy, przypisy, bibliografia. To forma dla wybranych.

Zasady pisania prac na poziomie rozszerzonym

1. staranne przeanalizowanie tematu i materiału źródłowego (odczytanie problemu, pojęć, sformułowanie tezy/tez/hipotezy/hipotez, czyli interpretowanie problemu różnymi sposobami i metodami),
2. szerokie kojarzenie problemu z innymi możliwymi odniesieniami (tekstami kultury),
3. funkcjonalne dobranie i uporządkowanie tekstów kultury (selekcjonowanie możliwych źródeł zastosowanych jako egzemplifikacja założeń, argumentacja i kontekstowe odniesienia),
4. ustalenie ostatecznych zasad doboru przykładów i ich układu (rezygnacja z banalnych, zbyt często wykorzystywanych dzieł, wybranie najbardziej nośnych, ciekawych),
5. opisanie związków i analogii pomiędzy poszczególnymi stwierdzeniami i przykładami dzieł (zarysowanie układu, logiki wywodu, czyli rozbudowanej, ale i jednorodnej całości wypowiedzi),
6. poszerzanie wiedzy o wybranym materiale źródłowym (doskonalenie kompetencji poznawczych),
7. tworzenie polemicznego ujęcia (ewentualnie) – różne refleksje o tym samym,
8. konfrontacja swojego stanowiska z poglądami innych osób (wnioski z lektury i rozmawiania),
9. komponowanie całości – zgromadzenie wszystkich myśli w samodzielne całości znaczeniowe (redakcja językowa, akapitowanie, funkcjonowanie słów-kluczy, motywu przewodniego w trosce o spójność całości wypowiedzi),
10. ostateczna analiza układu akapitów i argumentacji (unikanie przypadkowości wyliczania),
11. „ogarnięcie” całości, czyli pisanie wprowadzenia, w którym może znaleźć się informacja o najważniejszym wątku, osi konstrukcyjnej, skojarzeniach, przywołania czyjejs myśli,
12. korekta całości, szczególnie struktury po upływie jakiegoś czasu (słynne „biurko Horacego”).

Завдання 13.

На основі наведеного фрагменту сформулюй проблему й поміркуй над нею. Використай тези і роздуми з тексту Володимира Кулика, звернися до інших текстів культури. Твоя робота повинна налічувати мінімум 300 слів.

Володимир Кулик

Світова мережа й національна ідентичність

За останні роки Інтернет став важливою частиною нашого повсякденного життя й чи не головним джерелом інформації та розваг. А отже, він не може не впливати на наші уявлення, зокрема уявлення про себе, яке називають ідентичністю. Вплив цей різноманітний, зокрема, дещо різний у різних країнах.

Якщо ідентичність – це уявлення людини про себе, то національна ідентичність – це уявлення про себе як про члена певної нації. Сукупність подібних уявлень певної групи людей науковці метафорично називають уявленням цієї групи про себе як націю. Ті, що вважають націю не предковичним біологічно відтворюваним організмом, а модерним ментально-соціальним конструктом – уявленою спільнотою, – саме таке групове уявлення й називають існуванням нації. Оскільки особа може водночас уважати себе членом різних спільнот, вона є носієм різних ідентичностей – і взаємосумісних уявлень про різні аспекти своєї сутності (наприклад, як про чоловіка та християнина), і альтернативних уявлень про той самий аспект (наприклад, мешканця / громадянина України та галичанина). Ці ідентичності можуть мати для людини неоднакову важливість чи пріоритетність. Водночас зміст чи наповнення певної ідентичності може в різних людей бути різним, тобто вони можуть по-різному відповідати на питання про те, що означає бути чоловіком або галичанином, чи пак хто такі чоловіки й хто такі галичани. Треба також пам'ятати, що кожна відповідь на питання, ким є член певної групи, пов'язана з окресленням того, ким він не є. В цьому сенсі пріоритет якоїсь відповіді-ідентичності, скажімо, галичанина, не лише заперечує іншу відповідь на питання щодо того самого аспекта, як-от волиняка, а й більше чи менше притлумлює вибір ідентичності, пов'язаний із подібними аспектами, скажімо, львів'янина чи мешканця України. Водночас певний вибір ідентичності в одному аспекті може бути пов'язаний із певними відповідями в інших: наприклад, ідентичність галичанина для багатьох її носіїв передбачає також ідентичності українця та греко-католика.

Проте не лише зміст якоїсь ідентичності, а й пріоритетність її порівняно з іншими може різнитися, а отже, бути предметом суперечок між людьми чи групами та змаганням, учасники якого прагнуть накинути своє уявлення іншим. Отож маємо три виміри ідентичності: зміст, пріоритетність і контроверсійність, тобто ступінь незгоди гаданих членів групи та ширшого суспільства щодо змісту й пріоритетності певної ідентичності. До цієї тривимірної системи треба додати четвертий, часовий вимір, адже кожен із трьох вимірів більш чи менш швидко змінюється. Тобто, вивчаючи українську національну ідентичність, треба брати до уваги уявлення про те, хто такі українці та наскільки важлива належність до українців порівняно з іншими належностями тих, хто вважає себе українцями, а також змагання різних уявлень про ці два виміри серед гаданих членів української нації та зміну всіх цих параметрів із часом. [...]

Завдання 14.

На основі наведеного фрагменту тексту сформулюй проблему й поміркуй над нею. Використай тези і роздуми з фрагменту інтерв'ю з Оксаною Забужко, звернися до інших текстів культури. Твоя робота повинна налічувати мінімум 300 слів.

Оксана Забужко

Шевченко – це абсолютне неприйняття вірусу зла

У нас дещо розмите саме поняття того, що таке людина. [...]

Велика людина – це та, хто своїм життям і своїм вибором між добром і злом, робленим у кожному напружену хвилину своєї біографії – якраз перемагає оце саме тваринне, банальне, принижене начало в собі.

В біографії Шевченка зійшлися центральні духовні сюжети 19 століття – і демократизм, і антиколоніалізм, і націоналізм, і секулярне, і релігійне.

Нація повинна шанувати своїх великих людей. [...]

Шевченкова фантастична біографія цілком надається для канонізації – в умовах середньовіччя він і був би канонізований як святий. Там дуже багато чудесного, збігів, які не просто збіги, а створюють враження, що Бог спеціально опікувався цим персонажем і що якийсь сценарист виставляв йому біографію, в якій зійшлися як силові лінії, центральні духовні сюжети 19 століття – і демократизм, і антиколоніалізм, і націоналізм, і секулярне, і релігійне, тобто дуже багато духовних пошуків 19 століття, які сформували картину світу на 200 років наперед.

Наприклад, Шевченко як солдат колоніальної армії, котру він ненавидів, – уявіть, якою мукою і приниженням було потрапити в ту матрицю, проти якої він все життя протестував і подоланню якої присвячені майже всі його твори.

І оцей його антиколоніальний пафос, антитоталітарний пафос, антиавторитарний пафос, починаючи від *Кавказу* і закінчуючи *Царями* – воно йшло у нього по наростаючій, від актуальних політичних реалій – до пошуків глобальної системної помилки в розвитку цивілізації з точки зору християнської етики.

Бо насправді Шевченкова система вартостей є тотально етичною: це повага до людини, любов до людини і любов до добра.

Це абсолютне неприйняття вірусу зла в усіх його формах – від рівня міжлюдських стосунків (зраджена дівчина чи людський обман) і аж до рівня глобального, про який можна сказати словами Германа Гессе: „Як тріщина пройшла по всьому твориву”.

І саме з цих позицій треба дивитися на Шевченка як на той великий дух, котрий захищає народ, що породив таку людину.

Завдання 15.

На основі наведеного фрагменту сформулюй проблему і поміркуй над нею. Використай тези і роздуми з тексту Миколи Рябчука, звернися до інших текстів культури. Твоя робота повинна налічувати мінімум 300 слів.

Микола Рябчук

ПРОТИСТОЯННЯ ДВОХ МІФОЛОГІЙ: імперський виклик, націоналістична відповідь

Як правило, всі розмови про історичні міфи сьогоднішньої України зводяться до розмов про міфи націоналістичні. Націоналізм, поза сумнівом, є тою емоційною пружиною, яка приводить у дію складні механізми ідеологічної, себто певним чином артикульованої та концептуалізованої, а також позаідеологічної, тобто суто чуттєвої і спонтанної містифікації довколишнього світу. Як і будь-яке інше гостре почуття, на кшталт сильної любові, ненависті, заздрощів тощо, націоналізм може ставати справжнісінькою обсецією, своєрідним настирливим станом. На побутовому рівні ця одержимість виявляється у найрізноманітніших формах ксенофобії; тим часом як на ідеологічному – артикулюється у вигляді різних політичних, історичних, культурних та інших міфологем.

Проте Україна як одна з багатьох колоніальних (чи, коли хочете, постколоніальних) країн має у цьому сенсі свою специфіку. Український націоналізм історично формувався як свого роду „відповідь” – ідеологічна, політична, культурна і, власне, емоційна – на інший, могутніший, державно інституціалізований націоналізм панівної нації.¹ Українська націоналістична міфологія, таким чином, немислима поза полемічними взаєминами (явними й прихованими) з міфологією імперською – спершу російською, згодом – російсько-советською.²

Попри суттєві відмінності між власне російським та російсько-советським імперіалізмом, їхньою спільною рисою, що має безпосереднє відношення до окресленої тут проблеми, є ідея „інтеграції” імперських народів, передусім слов’янських, у певну „наднаціональну” спільноту – православно-самодержавну в одному випадку, советсько-комуністичну в другому. Ні в Росії, ні в ССРСР етнічне походження не було серйозною перешкодою для імперської кар’єри. Справді суттєвим було дещо інше: по-перше, абсолютна вірнопідданча лояльність щодо самодержавної (чи більшовицько-кремлівської) династії; по-друге, приналежність до православ’я (чи до КПСС); і по-третє, російськомовність, тобто «добровільне» прийняття російської мови як „цивілізованішої”, „прогресивнішої” та, імпліцитно, благонадійнішої (у советських термінах – „інтернаціональної”, на противагу „національним”, тобто „націоналістичним”, неповноцінним у кращому разі, підозрілим у гіршому).

Українська націоналістична міфологія формувалася, таким чином, як відповідь на міфологію імперського домінування, міфологію культурної, мовної та всякої іншої

¹ Див. про це: Я. Грицак, *Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX-XX століття*. Київ: Генеза, 1996, [...] с. 35–41. Також: R. Szporluk, *Des Marches de l'Empire a la construction d'une nation, L'autre Europe*. Cahier semestrel, 1995, № 30–31, p. 134–150.

² Ендрю Вілсон звертає увагу на продовження цієї полеміки у нових, постімперських умовах, де головним опонентом української націоналістичної ідеології стає ідеологія „малоросійська” – як головний продукт і спадкоємець ідеології імперської [...] (A. Wilson, *Ukrainian Nationalism in the 1990s. A Minority Faith* (Cambridge University Press, 1997), p. 157-8, 260.).

зверхності Центру над периферією, метрополії над колонією. У цьому плані *Історія України-Руси* М. Грушевського була нічим іншим, як багатотомною полемічною реплікою на *Історію Государства Российского* Карамзіна, шевченківський міф „воскресаючої” України – відповіддю на гоголівський міф України погаслої, відмираючої, і навіть бурлескна *Енеїда* Котляревського, написана наприкінці XVIII ст. (тобто ще в „донаціоналістичну” добу), імпліцитно вже оспорювала абсолютний авторитет імперського Центру.³

[...] На жаль, досі так званий комплекс малоросійства розглядався, як правило, в контексті пропаганди, а не науки, в контексті більш-менш проникливої, але незмінно викривальної антиколоніальної публіцистики,⁴ а не, скажімо, антропології, соціальної психології чи психоаналізу. [...] Американська дослідниця Оксана Грабович, розвиваючи ідеї Франца Фанона, чудово описала цей процес засвоєння колонізованими негативного self-image, нав'язуваного колонізаторами, процес інтерналізації негативних проєкцій панівної культури. Оскільки колонізований народ, – пише вона, – „внаслідок своєї політичної, економічної й загальної залежності від колонізатора не має змоги проєктувати на нього свої власні негативні якості („колективну тінь”, у термінах Юнга, тобто все те негативне і деструктивне, що існує у колективній психіці), то він змушений проєктувати їх на самого себе...”

Непорозуміння поглиблюються також унаслідок поганого усвідомлення колоніальної та постколоніальної специфіки України, зокрема – механізмів соціально-культурного домінування однієї мовноетнічної групи над іншою та, власне, механізмів самовідтворення цього домінування в умовах національної, здавалося б, незалежності та формальної рівноправності усіх груп. [...]

exlibris.org.ua

³ Див. відповідно: Ф. П. Шевченко, В. А. Смолий, *М. С. Грушевський: краткий очерк жизни и научной деятельности*, в книзі М. С. Грушевский. *Очерк истории украинского народа*, Київ, Либідь, 1991, с. 352–353; G. Grabowicz, *History and the Myth of the Cossac Ukraine in Polish and Russian Romanticism* (unpublished dissertation), Cambridge, MA, 1975; Marko Pavlyshyn, “The Rhetoric and Politics of Kotliarevsky's Eneida”, in *Journal of Ukrainian Studies*, Vol. 10, No. 1, 1985.

⁴ Див. передусім: Є. Маланюк. *Малоросійство, Книга спостережень*. – т. 2. Торонто: Гомін України, 1962. Також: М. Рябчук, *Украинская литература и малороссийский имидж*, Дружба народов, 1988, № 5, с. 250–254; R. Solchanyk, *Little Russianism and the Ukrainian-Russian Relationship: An Interview with Mykola Ryabchuk*, in R. Solchanyk (ed.) *Ukraine: From Chernobyl to Sovereignty. A Collection of Interviews*, L., Macmillan, 1992, p. 19–30.

1.2. Analiza porównawcza

Elementy analizy i interpretacji porównawczej

1. Podstawowe czynności analityczno-interpretacyjne

1.1. Sformułowanie **tezy/hipotezy interpretacyjnej**, której podstawą jest odkrycie zasady zestawienia tekstów (podobieństwa lub różnicy obecnej np.: w dominancie każdego z tekstów, tematyce, strukturze poetyckiej/literackiej).

1.2. Przyjęcie **porządku analizy i interpretacji** w zależności od wyznaczonego w tezie/hipotezie podobieństwa lub różnicy. Właściwy dobór i selekcja elementów poddanych analizie. Porównywanie tekstów na wszystkich poziomach ich organizacji.

2. Czynności związane z określonym gatunkowo typem tekstu

2.1. Teksty liryczne

Porównanie tekstów lirycznych przez wybór dominujących spośród obecnych w zestawionych tekstach następujących elementów:

- sytuacje liryczne w tekstach – typ liryki, charakter podmiotu;
- sposoby konstruowania sytuacji lirycznych, np.: miejsce, czas, obrazowanie poetyckie (językowe i kompozycyjne);
- elementy świata przedstawionego (np.: czas, miejsce, przestrzeń poetycka, wątki, tematy, motywy, konwencja literacka).

2.2. Teksty epickie (fragmenty utworów)

Porównanie tekstów epickich lub ich fragmentów przez wybór dominujących spośród obecnych w zestawionych tekstach następujących elementów:

- sytuacje narracyjne w tekstach – typ epiki, charakter narracji, typ narratora, stosunek narratora do przedmiotu wypowiedzi, faktów, bohaterów, przedmiotów, zdarzeń;
- sposoby konstruowania sytuacji narracyjnych – miejsce, czas powieściowy/epicki (fabuła epicka, motyw przewodni, akcja, wątki, epizody), obrazowanie literackie (językowe i kompozycyjne);
- inne elementy świata przedstawionego (np.: tematy, motywy, toposy, konwencja literacka).

2.3. Teksty dramatyczne (fragmenty utworów)

Porównanie fragmentów tekstów dramatycznych przez wybór dominujących spośród obecnych w zestawionych tekstach następujących elementów:

- sytuacje dramatyczne w tekstach – typ dramatu, charakter i typ bohaterów, ich stosunek do przedmiotu wypowiedzi, faktów, innych bohaterów, przedmiotów, zdarzeń, rola didaskaliów w konstruowaniu sytuacji dramatycznej;
- sposoby konstruowania sytuacji dramatycznych – miejsce, czas zdarzeń (zdarzenie dramatyczne, motyw przewodni, akcja, wątki, epizody), obrazowanie literackie (językowe i kompozycyjne);
- inne elementy świata przedstawionego (np.: tematy, motywy, toposy, konwencja literacka).

3. Interpretacja w kontekstach ogólnych i właściwych

Konteksty: literackie, historycznoliterackie, filozoficzne, biograficzne, kulturowe (obejmujące zarówno typowe dla kultury wysokiej, masowej, popularnej zjawiska, jak i elementy innych niż literatura dziedzin sztuki – wskazanych w podstawie programowej).

Sproblematyzowana interpretacja uwzględniająca właściwie wybrane konteksty przyporządkowane porównywanym utworom. Interpretacja porównawcza na poziomie kontekstów uwzględnia również elementy poetyki historycznej oraz świadomość dialogu intertekstualnego. W przypadku kontekstów kulturowych także elementy komparatystyki.

4. Asocjacyjność myślenia

Skojarzenia w **granicach wyznaczonych przez sensy utworów** i przyjętą metodologię ich opisu (bez jej nazywania).

5. Uogólnienie/podsumowanie wypowiedzi

Polega na wskazaniu podobieństw i/lub różnic oraz tzw. otwarciu „na po czytaniu”.

Podstawą wyboru tekstów jest znalezienie obszaru porównania. Może nim być, np.:

- temat: ten sam, różnie / podobnie zrealizowany,
- motyw: ten sam, różnie / podobnie zrealizowany,
- problem: ten sam, różnie / podobnie realizowany,
- bohater: ten sam, różnie wykreowany,
- miejsce: to samo, różnie wykreowane.

Różne/podobne realizacje obejmują np.: sytuację liryczną/narracyjną/dramatyczną, kompozycję, kreację osoby mówiącej, konwencję literacką, środki artystycznego wyrazu, gatunek.

Teksty muszą ze sobą „rozmawiać”, tzn. jeden tekst wobec drugiego powinien być kontynuacją lub nawiązaniem, reinterpretacją motywu/tematu/problemu w obszarach podobieństw i różnic

Завдання 16.

Зроби порівняльний аналіз наведених творів. Твоя робота повинна налічувати мінімум 300 слів.

Олександр Ірванець

Раптово усі поставали борцями...

Раптово усі поставали борцями.
Усі з піджаків майорять прапорцями.

А я – не борець, не трибун, не оратор.
Дурна в мене вдача, паскудний характер.

Не маю позиції, навіть – і пози,
Отож баланую між віршів і прози.

Але не пишу я в ній про патріотів,
Про славне лицарство – про них і поготів.

Чи то – поготів? Ні, здається – поготів.
Також не пишу я про гуннів, про готів,

Ані про манкуртів, ні про яничарів,
Ані про Батурин, ані про Почаїв,

Ні про Калнишевського, ні про Мазепу.
Варю собі каву. Читаю газету.

Ходжу до клозету. Ходжу до театру.
Палю сигарети. Здебільшого – „Ватру”.

Оскільки ні „Кемелу”, ні „Галуазу”
Ніхто не пришло із Бродвею й Монмартру.

[1992]

www.poetryclub.com.ua

Іван Драч

Перо

Перо, мій скальпелю вогненний,
Ти мій жорстокий лиходій,
Мій дикий поклик цілоденний,
Первоцвіт мій, перволюб мій!

Нам розтинати дні ці карі
До серцевини, до зорі,
Куди не дійдуть яничари
В облудній словоблудній грі.

Дні полохливі, і неvtішні,
І лаконічні, точні дні,
І дні, мов глечики з Опішні,
Протяті шпагами вогнів,

І дні, яким нема відради,
І виноградні теплі дні,
Де тихо сплять старі досади,
Зіщулившись на самім дні.

Дні променисто легковажні,
Горбаті дні, мозольні дні,
І дні чеснот, і дні продажні,
Яким солоні кров зрідні.

Перо – це наша чорна доля,
Все обійти і все знайти,
Аж поки в головах тополя
Не прошумить за два хрести.

Завдання 17.

Зроби порівняльний аналіз наведених творів. Твоя робота повинна налічувати мінімум 300 слів.

Василь Стус

Сховатися од долі – не судилось...

Сховатися од долі – не судилось.
 Ударив грім – і зразу шкереберть
 пішло життя. І ось ти – все, що снилось
 як смертеіснування й життєсмерть –
 Тож іспитуй, як золото, на пробу
 коханих, рідних, друзів і дітей:
 ачи підуть крізь сто своїх смертей
 тобі услід? А чи твою подобу
 збагнуть – бодай в передкінці життя?
 Чи серцем не жахнуться од ознобу
 на цих всебідах? О, коли б знаття...
 Та відчайдушно пролягла дорога
 несамовитих. Світ весь – на вітрах.
 Ти подолала, доле, слава Богу.
 На хижім вітрі щезне й ниций страх.

www.poetryclub.com.ua

Василь Симоненко

І знову сам воюю проти себе...

І знову сам воюю проти себе –
 Два чорти скарапудились в мені.
 Один волає: „Зупинись! Не треба!”
 Штовхає інший: „Не впиняйся, ні!”

І я іду, і падаю, і знову
 Спішу вперед або плетусь назад.
 Мені дарма, що брехні і обмови
 Об мене торохтять,
 Як об гостинець град.

Мені дарма, плюю на остороги,
 Топчу улєсливости мох.
 Мої чорти беруть мене на роги,
 І щоб мені не збитися з дороги,
 То треба дослухатися обох.

www.poetryclub.com.ua

Завдання 18.

Зроби порівняльний аналіз наведених творів. Твоя робота повинна налічувати мінімум 300 слів.

Богдан-Ігор Антонич

БАТЬКІВЩИНА

Жовті косатні цвітуть на мокрих луках,
як за днів дитинства, в кучерявій млі.
Вилітають ластівками стріли з лука,
білі стріли літ.

Оси золоті в чарках троянд розквітлих,
мокрі зорі куряться під сизий вечір.
Ще горить твоєї молодості світло,
хоч новий десяток літ береш на плечі.

Слухай: Батьківщина свого сина кличе
найпростішим, неповторним, вічним словом.
У воді відбилися зорі і обличчя,
кароокі люди і співуча мова.

www.poetryclub.com.ua

Євген Маланюк

ПСАЛМИ СТЕПУ

*Кривавії зорі світ повідають.
„Слово о полку”*

З

Хижі птиці летять зі Сходу
На червоному тлі пожеж,–
Бачу, бачу Твою Голготу
І звідціль, з моїх мертвих меж.

Скитський вітер гуляє й нині,
Як тоді, пам’ятаєш Ти?
А степи Твої знов – пустині,
Хіба тільки нові – хрести.

Проорало глибоким плугом,
Кров’ю сіяв новий сіяч,–
Дике жито прийдеться другим
Тяжко жати під спів і плач.

Дике жито! Криваве жито!
Поховай же страшний наш слід,–
Серцем спаленим – все пережито
В апокаліпсі хижих літ.

www.poetryclub.com.ua

2. Wykaz umiejętności ogólnych i szczegółowych sprawdzanych zadaniami

Завдання 13.

На основі наведеного фрагменту сформулюй проблему і поміркуй над нею. Використай тези і роздуми з тексту Володимира Кулика, звернися до інших текстів культури. Твоя робота повинна налічувати мінімум 300 слів.

Wymagania ogólne	III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.
Wymagania szczegółowe	Zdający: 3.1. sprawnie posługuje się oficjalną odmianą języka narodowego (wymaganie z III etapu kształcenia); 3.1. tworzy dłuższy tekst pisany zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej; 3.2. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę, dobiera i porządkuje argumenty, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie); 3.4. stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji; 4.7. określa problematykę utworu (wymaganie z III etapu kształcenia); 4.1. R wskazuje związki między różnymi aspektami utworu; 4.8. R rozpoznaje retoryczną organizację wypowiedzi.

Завдання 14.

На основі наведеного фрагменту тексту сформулюй проблему і поміркуй над нею. Використай тези і роздуми з фрагменту інтерв'ю з Оксаною Забужко, звернися до інших текстів культури. Твоя робота повинна налічувати мінімум 300 слів.

Wymagania ogólne	III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.
Wymagania szczegółowe	<p>Zdający:</p> <p>3.1. sprawnie posługuje się oficjalną odmianą języka narodowego (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>3.1. tworzy dłuższy tekst pisany zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej;</p> <p>3.2. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę, dobiera i porządkuje argumenty, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>3.4. stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji;</p> <p>4.7. określa problematykę utworu (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>4.1. R wskazuje związki między różnymi aspektami utworu;</p> <p>4.8. R rozpoznaje retoryczną organizację wypowiedzi.</p>

Завдання 15.

На основі наведеного фрагменту сформулюй проблему і поміркуй над нею. Використай тези і роздуми з тексту Миколи Рябчука, звернися до інших текстів культури. Твоя робота повинна налічувати мінімум 300 слів.

Wymagania ogólne	III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.
Wymagania szczegółowe	Zdający: 3.1. sprawnie posługuje się oficjalną odmianą języka narodowego (wymaganie z III etapu kształcenia); 3.1. tworzy dłuższy tekst pisany zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej; 3.2. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę, dobiera i porządkuje argumenty, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie); 3.4. stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji; 4.7. określa problematykę utworu (wymaganie z III etapu kształcenia); 4.1. R wskazuje związki między różnymi aspektami utworu; 4.8. R rozpoznaje retoryczną organizację wypowiedzi.

Kryteria oceny wypowiedzi argumentacyjnej

A	B	C	D	E	F	G	H	I
Określenie problemu	Sformułowanie stanowiska wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu	Poprawność rzeczowa	Zamysł kompozycyjny	Spójność lokalna	Styl tekstu	Poprawność językowa	Poprawność zapisu	
9	Określenie problemu zgodne z tekstem i pełne	2	6	2	4	4	4	4
6	Stanowisko adekwatne do tekstu, ale niepełne							
3	Określenie problemu częściowo zgodne z tekstem	0	3	1	2	2	2	2
0	Stanowisko nieadekwatne do tekstu							
0	Brak określenia problemu lub problem niezgodny z tekstem	Jeden błąd lub więcej błędów rzeczowych	Brak zamysłu kompozycyjnego	Wypowiedź niespójna	Styl niestosowny	Liczne błędy rażące	Liczne błędy rażące	0

UWAGA

Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.
 Jeśli w kategorii A praca uzyska 3 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.
 Jeśli praca składa się z mniej niż 300 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.
 Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Objaśnienia

A. Określenie problemu. Zdający powinien zrozumieć, jaki problem podejmuje autor w przedstawionym fragmencie tekstu, i sformułować ten problem. Określenie problemu jest oceniane ze względu na to, czy jest **zgodne z tekstem** i czy jest **pełne**.

- Określenie problemu uważa się za **pełne**, jeśli praca zawiera zarówno odtworzenie problemu (np. w postaci pytania), jak i jego interpretację, czyli umieszczenie tego problemu w odpowiednim kontekście. Interpretacja problemu powinna być uzasadniona (np. wagę problemu można uzasadnić jego historycznymi uwarunkowaniami lub współczesnymi implikacjami).
- Określenie problemu uważa się za **niepełne**, jeśli praca nie zawiera interpretacji trafnie rozpoznanego problemu.
- Określenie problemu uważa się za **częściowo zgodne** z tekstem, jeśli zdający nie w pełni rozpoznaje problem główny lub wydobywa z tekstu tylko problem drugorzędny.

B. Sformułowanie stanowiska zdającego wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu

Zdający powinien **omówić i ocenić rozwiązanie** zaproponowane przez autora w przedstawionym tekście. Sformułowanie stanowiska zdającego wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu jest oceniane ze względu na to, czy jest **adekwatne do tekstu** i czy jest **pełne**.

- Sformułowanie stanowiska wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu **częściowo adekwatne do tekstu** zniekształca rozwiązanie proponowane przez autora.
- Sformułowanie stanowiska wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu uważa się za **pełne**, gdy zawiera ono odtworzenie rozwiązania przyjętego przez autora tekstu oraz trafne odwołania do innych tekstów kultury uzasadniające stanowisko zdającego.
- Sformułowanie stanowiska wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu uważa się za **niepełne**, kiedy brak trafnego odwołania do innych tekstów kultury uzasadniających stanowisko zdającego.

C. Poprawność rzeczową ocenia się na podstawie liczby błędów rzeczowych. Pomyłki (np. w nazwach własnych lub datach) niewpływające na sformułowanie stanowiska wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu uważa się za usterki, a nie błędy rzeczowe.

Błąd kardynalny to błąd rzeczowy świadczący o niezajomości: (1) tekstu kultury, do którego odwołuje się zdający oraz (2) kontekstu interpretacyjnego przywołanego przez zdającego.

D. Zamyśl kompozycyjny ocenia się ze względu na **funkcjonalność segmentacji i uporządkowania tekstu** właściwych wybranemu przez zdającego gatunkowi wypowiedzi. Należy wziąć pod uwagę, czy w tekście zostały wyodrębnione – językowo i graficznie – części pracy i akapity niezbędne dla jasnego sformułowania stanowiska i uzasadniających go argumentów oraz czy wyodrębnione części i akapity są uporządkowane konsekwentnie (bez luk i zbędnych powtórzeń).

- Kompozycja jest **funkcjonalna**, jeśli podział tekstu na segmenty (części) i ich porządek (układ) są ściśle powiązane z porządkiem treści i realizowanymi w tekście funkcjami retorycznymi. Odejście od zasady trójdzielnej kompozycji nie jest błędem, jeśli segmentacja jest funkcjonalna.

Wagę zaburzenia funkcjonalności ocenia egzaminator na podstawie całości pracy (np. brak zakończenia w pracy, w której zdający jasno rozwija swoją myśl, uznaje się za niewielkie zaburzenie, natomiast brak rozdzielenia interpretacji problemu od interpretacji rozwiązania lub podważenie w zakończeniu wcześniejszych wywodów – za znaczne zaburzenie).

E. Spójność lokalną ocenia się na podstawie zgodności logicznej i gramatycznej między kolejnymi, znajdującymi się w bezpośrednim sąsiedztwie zdaniami w akapitach. Znaczne zaburzenia spójności wypowiedzi to np. akapity zbudowane z sekwencji zdań niepowiązanych ze sobą ani logicznie, ani gramatycznie (potok luźnych myśli, skojarzeń).

F. Styl tekstu napisanego przez zdającego ocenia się ze względu na **stosowność**.

Styl uznaje się za stosowny, jeśli zachowana jest zasada *decorum* (dobór środków językowych jest celowy i adekwatny do wybranego przez zdającego gatunku wypowiedzi, sytuacji egzaminacyjnej, tematu i intencji wypowiedzi oraz odmiany pisanej języka). Dopuszcza się drobne, sporadyczne odstępstwa od stosowności.

Styl częściowo stosowny dotyczy wypowiedzi, w której zdający niefunkcjonalnie łączy różne style, nie kontroluje jednolitości stylu – np. w wypowiedzi pojawiają się wyrazy i konstrukcje z języka potocznego, nieoficjalnego, wtręty ze stylu urzędowego, nadmierna metaforyka.

Mieszanie różnych stylów wypowiedzi uznaje się za uzasadnione, jeśli jest funkcjonalne.

Styl jest niestosowny, jeśli wypowiedź zawiera np. wulgaryzmy lub ma charakter obraźliwy.

Styl wypracowania nie musi być zgodny z upodobaniami stylistycznymi egzaminatora.

G. Poprawność językową ocenia się ze względu na **liczbę** i **wagę** błędów składniowych, leksykalnych, słowotwórczych, frazeologicznych, fleksyjnych i stylistycznych.

Błąd stylistyczny to konstrukcja zgodna z normą językową, ale niewłaściwa w sytuacji, w której powstaje tekst, oraz nieodpowiednia dla stylu, w jakim tekst jest pisany, np. udziwniona metafora, niefunkcjonalny kolokwializm, wulgaryzm, nieuzasadnione powtórzenie leksykalne lub składniowe. Błędów logicznych nie uznaje się za błędy stylistyczne.

H. Poprawność zapisu ocenia się ze względu na **liczbę** błędów ortograficznych i interpunkcyjnych (szacowaną odpowiednio do objętości tekstu) oraz ich **wagę** (błędy rażące i nierażące). Za **błąd rażący** uznaje się błąd, który polega na naruszeniu ogólnej reguły ortograficznej lub interpunkcyjnej w zapisie słów lub fraz o wysokiej frekwencji.

Завдання 16.

Зроби порівняльний аналіз наведених творів. Твоя робота повинна налічувати мінімум 300 слів.

Wymagania ogólne	III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.
Wymagania szczegółowe	<p>Zdający:</p> <p>3.1. sprawnie posługuje się oficjalną odmianą języka narodowego (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>3.1. tworzy dłuższy tekst pisany zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej;</p> <p>3.2. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę, dobiera i porządkuje argumenty, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>3.4. stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji;</p> <p>4.7. określa problematykę utworów (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>4.5. odczytuje treści symboliczne utworów;</p> <p>4.5. R dostrzega i potrafi komentować estetyczne wartości utworów literackich;</p> <p>4.6. wskazuje zastosowane w utworach językowe środki wyrazu artystycznego oraz inne wyznaczniki poetyki danych utworów;</p> <p>4.6. R przeprowadza interpretację porównawczą utworów literackich;</p> <p>4.11. rozpoznaje podstawowe motywy oraz ich funkcje w utworach;</p> <p>4.12. wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworów (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa-klucze, motto);</p> <p>4.13. wykorzystuje w interpretacji utworów konteksty: literacki, kulturowy, filozoficzny.</p>

Завдання 17.

Зроби порівняльний аналіз наведених творів. Твоя робота повинна налічувати мінімум 300 слів.

Wymagania ogólne	III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.
Wymagania szczegółowe	<p>Zdający:</p> <p>3.1. sprawnie posługuje się oficjalną odmianą języka narodowego (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>3.1. tworzy dłuższy tekst pisany zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej;</p> <p>3.2. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę, dobiera i porządkuje argumenty, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>3.4. stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji;</p> <p>4.7. określa problematykę utworów (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>4.5. odczytuje treści symboliczne utworów;</p> <p>4.5. R dostrzega i potrafi komentować estetyczne wartości utworów literackich;</p> <p>4.6. wskazuje zastosowane w utworach językowe środki wyrazu artystycznego oraz inne wyznaczniki poetyki danych utworów;</p> <p>4.6. R przeprowadza interpretację porównawczą utworów literackich;</p> <p>4.11. rozpoznaje podstawowe motywy oraz ich funkcje w utworach;</p> <p>4.12. wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworów (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa-klucze, motto);</p> <p>4.13. wykorzystuje w interpretacji utworów konteksty: literacki, kulturowy, filozoficzny, biograficzny.</p>

Завдання 18.

Зроби порівняльний аналіз наведених творів. Твоя робота повинна налічувати мінімум 300 слів.

Wymagania ogólne	III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.
Wymagania szczegółowe	<p>Zdający:</p> <p>3.1. sprawnie posługuje się oficjalną odmianą języka narodowego (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>3.1. tworzy dłuższy tekst pisany zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej;</p> <p>3.2. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę, dobiera i porządkuje argumenty, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>3.4. stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji;</p> <p>4.7. określa problematykę utworów (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>4.5. odczytuje treści symboliczne utworów;</p> <p>4.5. R dostrzega i potrafi komentować estetyczne wartości utworów literackich;</p> <p>4.6. wskazuje zastosowane w utworach językowe środki wyrazu artystycznego oraz inne wyznaczniki poetyki danych utworów;</p> <p>4.6. R przeprowadza interpretację porównawczą utworów literackich;</p> <p>4.11. rozpoznaje podstawowe motywy oraz ich funkcje w utworach;</p> <p>4.12. wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworów (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa-klucze, motto);</p> <p>4.13. wykorzystuje w interpretacji utworów konteksty: literacki, kulturowy, filozoficzny.</p>

Kryteria oceny interpretacji porównawczej

A	Koncepcja porównywania utworów	B	Uzasadnienie tezy interpretacyjnej	C	Poprawność rzeczowa	D	Zamysł kompozycyjny	E	Spójność lokalna	F	Styl tekstu	G	Poprawność językowa	H	Poprawność zapisu
6	Koncepcja niesprzeczna z utworami i spójna	12	Uzasadnienie trafne, pogłębione	2	Brak błędów rzeczowych	6	Kompozycja funkcjonalna	2	Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczne zaburzenia spójności	4	Styl stosowny	4	Brak błędów lub nielecniczne błędy nierażące	4	Zapis w pełni poprawny lub nielecniczne błędy nierażące
4	Koncepcja niesprzeczna z utworami i częściowo spójna	8	Uzasadnienie trafne, ale niepogłębione			3	Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	1		Znaczone zaburzenia spójności	2	Liczne błędy nierażące lub nielecniczne błędy rażące	2	Liczne błędy nierażące lub nielecniczne błędy rażące	2
2	Koncepcja częściowo sprzeczna z utworami	4	Uzasadnienie częściowo trafne												
0	Koncepcja sprzeczna z utworami lub brak koncepcji	0	Brak trafnych argumentów uzasadniających interpretację porównawczą	0	Jeden błąd lub więcej błędów rzeczowych	0	Brak zamysłu kompozycyjnego	0	Wypowiedź niespójna	0	Styl niestosowny	0	Liczne błędy rażące	0	Liczne błędy rażące

UWAGA

Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.
 Jeśli w kategorii A praca uzyska 2 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.
 Jeśli praca składa się z mniej niż 300 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.
 Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Objaśnienia

A. Koncepcja interpretacji porównawczej jest efektem poszukiwania przez zdającego sensów wynikających z zestawienia tekstów i wymaga ustalenia pewnych obszarów porównania, w których szuka się podobieństw i/lub różnic między utworami, a następnie wyciąga z tego wnioski. Koncepcja jest oceniana ze względu na to, czy jest **niesprzeczna z utworami** i czy jest **spójna**.

- Koncepcja jest **niesprzeczna z utworami**, jeśli znajduje potwierdzenia w obu tekstach, przy czym porównywane obszary są dla tekstów trafne i istotne, a nie drugorzędne. Koncepcja jest **częściowo sprzeczna** z utworami, jeśli jedynie we fragmentach (lub fragmentcie) znajduje potwierdzenie w tekstach lub porównywane obszary są dla tekstów drugorzędne. Koncepcja jest **całkowicie sprzeczna** z utworami, jeśli nawet we fragmentach (lub fragmentcie) nie znajduje potwierdzenia w tekstach.
- Koncepcja jest **spójna**, gdy wypowiedź w sposób wystarczający dla uzasadnienia tezy/hipotezy interpretacyjnej obejmuje i łączy w całość sensy obu utworów.
- Koncepcja jest **częściowo spójna**, gdy wypowiedź obejmuje i łączy sensy obu utworów, ale w sposób niewystarczający dla uzasadnienia tezy/hipotezy interpretacyjnej.
- Koncepcja jest **niespójna**, gdy wypowiedź obejmuje sensy każdego tekstu, ale ich nie łączy (tzn. wypowiedź składa się z dwóch niepowiązanych ze sobą interpretacji).
Brak koncepcji to brak wskazania zasady zestawienia utworów.

B. Uzasadnienie interpretacji jest oceniane ze względu na to, czy jest **trafne** i czy jest **pogłębione**.

- Uzasadnienie **trafne** zawiera wyłącznie **powiązane z tekstami argumenty na rzecz odczytania sensów wynikających z zestawienia utworów**. Argumenty muszą wynikać ze sfunkcjonalizowanej analizy, to znaczy wywodzić się z formy lub/i treści tekstów. Uzasadnienie jest częściowo trafne, jeśli w pracy oprócz niepowiązanych z tekstami lub/i niewynikających ze sfunkcjonalizowanej analizy argumentów pojawi się przynajmniej jeden argument powiązany z tekstami i wynikający ze sfunkcjonalizowanej analizy.
- Uzasadnienie jest **pogłębione**, jeśli jest osadzone nie tylko w tekstach, ale także w potwierdzonych tekstami i przyjętą koncepcją porównywania utworów kontekstach (np. biograficznym, historycznoliterackim, filozoficznym, kulturowym). Zdający powinien choć częściowo rozwinąć przywołany kontekst, aby uzasadnić jego pojawienie się.
- Uzasadnienie jest **niepogłębione**, gdy wszystkie argumenty są sfunkcjonalizowane, ale zdający przywołał je tylko z tekstów albo tylko z kontekstów.

C. Poprawność rzeczową ocenia się na podstawie liczby błędów rzeczowych. Pomyłki (np. w nazwach własnych lub datach) niewpływające na koncepcję interpretacyjną uważa się za usterki, a nie błędy rzeczowe.

Błąd kardynalny to błąd rzeczowy świadczący o nieznamomości: (1) tekstu kultury, do którego odwołuje się zdający oraz (2) kontekstu interpretacyjnego przywołanego przez zdającego.

D. Kompozycję ocenia się ze względu na **funkcjonalność segmentacji i uporządkowania tekstu** zgodnie z wybranym przez zdającego gatunkiem wypowiedzi. Należy wziąć pod uwagę, czy w tekście zostały wyodrębnione – językowo i graficznie – części pracy i akapity niezbędne dla jasnego przedstawienia koncepcji interpretacyjnej i uzasadniających ją argumentów oraz czy wyodrębnione części i akapity są logicznie i konsekwentnie uporządkowane (bez luk i zbędnych powtórzeń).

Kompozycja jest **funkcjonalna**, jeśli podział tekstu na segmenty (części) i ich porządek (układ) są ściśle powiązane z porządkiem treści i realizowanymi w tekście funkcjami retorycznymi. Odejście od zasady trójdzielnej kompozycji nie jest błędem, jeśli segmentacja jest funkcjonalna.

E. Spójność lokalną ocenia się na podstawie zgodności logicznej i gramatycznej między kolejnymi, znajdującymi się w bezpośrednim sąsiedztwie zdaniem w akapitach. Znaczne zaburzenia spójności wypowiedzi to np. akapity zbudowane z sekwencji zdań niepowiązanych ze sobą ani logicznie, ani gramatycznie (potok luźnych myśli, skojarzeń).

F. Styl tekstu napisanego przez zdającego ocenia się ze względu na **stosowność**.

Styl uznaje się za stosowny, jeśli zachowana jest zasada *decorum* (dobór środków językowych jest celowy i adekwatny do wybranego przez zdającego gatunku wypowiedzi, sytuacji egzaminacyjnej, tematu i intencji wypowiedzi oraz odmiany pisanej języka). Dopuszcza się drobne, sporadyczne odstępstwa od stosowności.

Styl częściowo stosowny dotyczy wypowiedzi, w której zdający niefunkcjonalnie łączy różne style, nie kontroluje jednolitości stylu – np. w wypowiedzi pojawiają się wyrazy i konstrukcje z języka potocznego, nieoficjalnego, wtręty ze stylu urzędowego, nadmierna metaforyka.

Mieszanie różnych stylów wypowiedzi uznaje się za uzasadnione, jeśli jest funkcjonalne.

Styl jest niestosowny, jeśli wypowiedź zawiera np. wulgaryzmy lub ma charakter obraźliwy. Styl wypracowania nie musi być zgodny z upodobaniami stylistycznymi egzaminatora.

G. Poprawność językową ocenia się ze względu na **liczbę** i **wagę** błędów składniowych, leksykalnych, słowotwórczych, frazeologicznych, fleksyjnych i stylistycznych.

Błąd stylistyczny to konstrukcja zgodna z normą językową, ale niewłaściwa w sytuacji, w której powstaje tekst, oraz nieodpowiednia dla stylu, w jakim tekst jest pisany, np. udziwniona metafora, niefunkcjonalny kolokwializm, wulgaryzm, nieuzasadnione powtórzenie leksykalne lub składniowe. Błędów logicznych nie uznaje się za błędy stylistyczne.

H. Poprawność zapisu ocenia się ze względu na **liczbę** błędów ortograficznych i interpunkcyjnych (szacowaną odpowiednio do objętości tekstu) oraz ich **wagę** (błędy rażące i nierażące). Za **błąd rażący** uznaje się błąd, który polega na naruszeniu ogólnej reguły ortograficznej lub interpunkcyjnej w zapisie słów lub fraz o wysokiej frekwencji.